

www.kaks.fi

polemiikki

4/2025

tuoreen kuntatiedon erikoislehti

KUNTA- JA KULTTUURIPOLITIIKAN VAIKUTTAJAT
JARI STENVALL JA KAISA RÖNKKÖ POHTIVAT TUNNISTETAANKO

KULTTUURIN MERKITYS
HYVÄN ELÄMÄN LÄHTEENÄ

SATAMATIEN PALVELUKORTTELI

Ratkaisuja alueen aitoihin tarpeisiin

Vanha varastosilo Oulun Toppilansalmessa sai uuden merkityksellisen elämän yhteisöllisenä palvelukorttelina, kun Satamatien palvelukortteli valmistui joulukuussa 2024.

Satamatien palvelukortteli yhdistää hoivakodin yhteisöllisen ja ympäri-vuorokautisen asumisen, päiväkodin, koirapäiväkodin, kuntosalin ja omistusasumisen sekä liiketilat mm. vähittäiskaupalle. Alueelle on rakennettu lähivuosina paljon, ja palveluiden tuominen kehittyvän asuinalueen keskelle on kaupunkikehittämistä parhaimmillaan.

”Kiinteistöjen kehittäjänä ja omistajana haluamme tehdä oikeanlaisia ratkaisuja alueen aitoihin tarpeisiin. Satamatien palvelukortteli on hyvä esimerkki kohteesta, joka on juuri sellainen”, Hoivatilojen hankekehityksestä ja asiakkuuksista vastaava johtaja **Jussi Vikman** kiteyttää.

Vuokramalli tarjoaa kunnille, hyvinvointialueille ja yksityisille toimijoille taloudellisesti kestävä tavan tilojen hankkimiseen ilman omaa investointia. Hoivatilat on toteuttanut vuokramallilla yli 300 kiinteistöä: palvelukortteleita, hoivan yksiköitä, kouluja ja päiväkotia.

Yksi tämän palvelukorttelin keskeisistä tavoitteista oli vastata Oulun nopeasti ikääntyvän väestön tarpeisiin.

Yli 75-vuotiaiden määrä on lähes tuplaantunut 15 vuoden kuluessa. Ikääntymisen myötä myös muistisairaudet ja yksinäisyys lisääntyvät. Teknologia tarjoaa apua muttei korvaa inhimillistä hoivaa.

Tilat toimijoiden tarpeisiin

Hoivakoti Norlandia Toppilansalmessa ikäihmiset asuvat laadukkaissa ja viihtyisissä kodeissa ja pääsevät osaksi koko korttelin elämää. Hoivakoti tarjoaa sekä ympärivuorokautista palveluasumista että yhteisöllistä asumista. Saatavilla on asukkaan tarpeiden mukaan kaikki arjen kattavat palvelut ateriosta siivoukseen ja fysioterapiasta kotihoitoon.

Yhteisöllisyys näkyy kaikessa hoivakodin toiminnassa. Kii-reetön yhdessäolo saman katon alla sijaitsevan päiväkodin lapsien ja Norlandian ylläpitämän koirapäiväkodin karvaisten kaverien kanssa on tärkeä osa asukkaiden arkea.

”Saimme toivomme mukaisen hienon uuden hoivakodin! Hanke oli valtava, ja olemme iloisia yhteistyöstä Hoivatilojen kanssa. Keskustelemalla löytyivät hyvät ratkaisut”, Norlandia Hoivan hoiva-asumisen liiketoimintajohtaja **Mira Ruusunen** sanoo.

Myös naapurin Kuntokeskus Liikun toimitusjohtaja **Johanna Riihijärvi** on tyytyväinen väliin ja toimiviin tiloihin.

”Nämä ovat aivan ihanat. Täällä tuoksuu uudelta, ja kaikki on rakennettu juuri meidän toimintaamme ja asiakkaitamme varten. Pystyimme toteuttamaan konseptimme tiloissa hyvin”, Riihijärvi kertoo.

Ainutlaatuinen kokonaisuus

Hoivatilojen, PAVE Arkkitehtien ja Temotekin yhteishanke oli kunnianhimoinen ja rakentui historialliseen satamamiljööseen sen vanhaa henkeä kunnioittaen.

Museovirasto määritteli vanhan kemikaalivaraston kaupunkikuvan kannalta tärkeäksi rakennukseksi, jonka hahmo suojeltiin. Rakennusta sai muokata modernilla twistillä, kunhan sen muoto säilyi. Ison urakan vaativuudesta sekä pitkään jatkuneesta epätavallisesta maailmantilanteesta huolimatta hanke eteni ja valmistui aikataulussaan.

Satamatien palvelukortteli on koko Suomen mittakaavassa ainutlaatuinen asumisen ja palveluiden kokonaisuus, johon pääsi tutustumaan Asuntomessuilla 2025. Kohteena se on messujen historian suurin.

Lue lisää:
hoivatilat.fi/asuntomessut-2025

Hoivatilat
 OSA AEDIFICA-KONSERNIA

Jenni Airaksinen
päätoimittaja

Kulttuuri elää arjessa

Tämän lehden kantava teema on kulttuuri. Kulttuuri ei ole erillinen osa yhteiskuntaa, vaan elävä osa sitä.

Kuulen usein näkemyksiä, joissa kulttuurin suurkuluttajina nähdään lähinnä keski-ikäiset naiset. Ja näin onkin, kun tarkastellaan kulttuuripalveluita tai vaikkapa kirjallisuutta. Kuntien kannalta kyse on myös kulttuurilaitosten tukemista ja korkeakulttuuria laajemmasta kysymyksestä. Kulttuuri näkyy monin tavoin ihmisten arjessa – siinä, miten ja missä liikumme, millaisista asioista kiinnostumme ja miten voimme kohdata toisemme. Näissä kaikissa asioissa kunta on olennainen toimija.

Itselleni tärkeimmät arkiset kulttuurin kulmakivet ovat tanssi, musiikki ja avantoaunat. Minulle käyvät tanssitunnit tai perinteiset lavatanssit. Erityistä iloa saan Helsingissä keskellä viikkoa järjestetyistä salsakonserteista, joissa tanssijoita on tanssilattialla niin, että hädin tuskin sekaan mahtuu. Siinä, jos jossain yhdistyvät musiikki, liike ja ihmisten kohtaaminen. Musiikki ei arjessa minulle silti välttämättä tarkoita konserttiin menemistä, vaan aamukahvin tai iltapuuhien yhteydessä kuunneltuja suosikkibiisejä. Saunominen veden äärellä ja kohtaaminen saunatuttujen kanssa palauttaa kokousputkien jälkeen minut takaisin luonnon rytmiin. Näissä hetkissä kulttuuri ei ole pelkästään juhlaa, vaan elämää itseään – osa identiteettiä ja yhteyttä toisiin.

Kulttuuri on vahvasti sidoksissa paikkoihin. Kulttuurin kokonaisuus muotoutuu eri tavoin suurehkon rannikkokaupungin hulinassa, Lapin kaamoksen hiljaisuudessa tai järvisuudun kyläillassa. Jokaisella kunnalla ja alueella on kuitenkin omat kulttuuriset äänensä, jotka heijastavat paikallista historiaa, uusia avauksia, luontoa ja ihmisten elämäntapaa.

Kunnilla on keskeinen rooli kulttuurin kantajina ja kehittäjinä. Ne eivät tarjoa vain palveluita, vaan luovat puitteet sille, että ihmiset voivat elää hyvää, merkityksellistä ja yhteisöllistä elämää. Etevä ja kohtauiset mahdollistava suunnittelu, varsinaiset kulttuuripalvelut, tapahtumat, kansalaisopistot ja paikalliset liikunta-, musiikki- ja tanssiryhmät ovat investointeja hyvinvointiin – ja samalla tapoja vahvistaa juurtumisen mahdollisuuksia.

Kulttuuri elää siellä, missä ihmiset elävät. Se ei aina tarvitse seremoniaa tullakseen näkyväksi – vain tilan ja mahdollisuuden olla osa arkea. Kuntien tehtävänä on luoda elämälle edellytyksiä erilaisissa toimintaympäristöissä ja kulttuuri on oivallinen väline näille edellytyksille ja arjen rikkaudelle.

PÄÄKIRJOITUS 3

AJASSA 5

Mestarit ja kisällit. Oulu2026

TIETOKAKS 10

Nuoret valmiimpia muuttamaan, eläkeläiset viihtyvät paikoillaan • Kansalaiset epäilevät hallituksen työllisyystoimia • Ilmapuntari alueiden tulevaisuudesta

KULTTUURI ON YHTEISKUNNAN MUUTOSVOIMA 14

Kulttuuriasianneuvos Johanna Vuolasto opetus- ja kulttuuri-ministeriöstä.

TAIDE VAIKUTTA KUNNAN HENKISEEN ILMAPIIRIIN 18

Mäntän kuvataideviikkojen johtaja Sampsa Virkajärvi.

UUSI PALSTA HYVIÄ UUTISIA KUNNISTA 19

LÄHIKUVASSA Mistä puhumme, kun puhumme kulttuurista 20

Taiken johtaja Kaisa Rönkkö ja Tampereen yliopiston professori Jari Stenvall ovat kyllästyneitä kapeakatseiseen kulttuurikeskusteluun.

BORGIN POINTIT 27

KAKSin tutkimuspäällikkö Sami Borg havainnoi kuntakenttää ja yhteiskuntaa palstallaan.

CUPORE ON KULTTUURIPOLITIIKAN TIETOKESKUS 28

Emeritusprofessori Anita Kangas oli mukana Cuporen suunnittelussa alusta lähtien.

KULTTUURI ON SITÄ MISTÄ ELÄMÄSSÄ ON KYSYMYKSIÄ 32

Kangasniemen kunnanjohtaja, tutkija Kimmo Kainulainen kertoo aiheesta lisää.

UUDET ULOTTUVUUDET UNDERGROUNDIIN 38

Katukulttuuri on yhteiskunnallista toimintaa.

KOLUMNI 43

Satu Olkkonen

PAINOTETTU OPETUS 44

Mari Siipola Turun yliopistosta tutkii oppilaiden hyvinvointia peruskoulun painotetussa ja yleisopetuksessa.

TAIDETTA ITSE KULLEKIN SÄÄDYLLÄ 48

Taidetestaajat-kulttuurikasvatusohjelman päällikkö Joonas Keskinen kertoo testaajien toiminnasta.

NÄIN TEHDÄÄN UUSIA TEATTERIN KÄVIJÖITÄ 52

Seinäjoen kaupunginteatteri on ollut taidetoimijana mukana Taidetestaajien alusta lähtien.

TÄTÄ TUTKIN 54

Parempaa dialogia kuntien arkeen kaipaa väitöskirjatutkija Terhi Meriläinen.

NUMEROT AUKI 55

18

Merja Ojala

38

Keke Leppälä

54

Merja Ojala

MESTARIT JA KISÄLLIT

– sukupolvet kohtaavat ja kulttuuriperintö elää

Miten saada eri-ikäiset ihmiset kohtaamaan, oppimaan toisiltaan ja jakamaan oman kotiseudun tarinoita? Tätä kysymystä pohtiessaan Suomen Kulttuurirahasto ja Suomen Kotiseutuliitto kehittivät vuonna 2017 toimintamallin, joka sai nimekseen Mestarit ja kisällit.

Lähdimme liikkeelle siitä, että kaikilla on jotakin opettavaa ja opittavaa. Jokainen voi olla sekä mestari että kisälli, kertoo Kotiseutuliiton järjestöpäällikkö **Marika Punamäki**.

Ensimmäiset pilottiryhmät syntyivät vuonna 2018 Sodankylässä ja Turussa, ja pian mallista tuli valta-

kunnallinen ilmiö. Vuonna 2022 se palkittiin Euroopan kulttuuriperintöpalkinnolla koulutuksen, oppimisen ja taitojen sarjassa.

Elävää perintöä – ei vain museoita

Mestarit ja kisällit tekee näkyväksi, että kulttuuriperintö ei ole vain museoiden kokoelmissa tai van-

hoissa rakennuksissa, vaan läsnä arjessa.

– Se voi olla ruisleivän leipomista, virpomista, vanhoja reseptejä, murteita tai oman paikkakunnan tarinoita. Aineettoman perinnön elävä siirtäminen sukupolvelta toiselle on koko toiminnan ydin, Punamäki kuvaa.

jatkuu >

Riina Koivisto

jatkun >

Konkreettinen toiminta on usein saanut alkunsa Kotiseutuliiton paikallisyhdistysten aloitteesta. Toimintaa on toteutettu yhteistyössä koulujen, päiväkotien ja palvelutalojen kanssa. Ryhmät ovat leiponeet karjalanpiirakoita, hoitaneet yhteistä kasvimaata, opetelleet parsimista ja paikkaamista, kalastaneet, retkeilleet ja tutustuneet oman kotiseudun perintökohteisiin.

– On hienoa huomata, miten monella tavalla paikallinen perintö voi tulla näkyväksi. Meillä on tehty joulukoristeita, pidetty rantakalapaiviä ja korjattu vanhoja esineitä. Yhteinen tekeminen ylittää ikärajat ja vahvistaa yhteisöllisyyttä.

Hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä

Sukupolvien kohtaamisella on tunnetusti hyvinvointia lisääviä vaikutuksia. Kun lapset, nuoret ja ikäihmiset toimivat yhdessä, syntyy luontevaa vuorovaikutusta, joka vahvistaa luottamusta ja yhteisöllisyyttä.

– Hiljainen tieto siirtyy ja enakkoluulot vähenevät. Nuoret saavat aikuisilta huomiota ja rohkaisua, ja vanhemmat sukupolvet kokevat itsensä tarpeellisiksi, kertoo Punamäki.

Vantaalla toiminta on ollut viime vuosina erityisen vilkasta ja monikulttuurista. Siellä yhteistyötä on tehty Vantaa-seuran, Heureka, kaupungin asukastilojen ja lukuisten yhdistysten kanssa.

– Verkostoituminen on ollut tärkeää. Ei kannata rakentaa kaikkea alusta, kun hyviä toimijoita on jo olemassa. Kun eri tahot löytävät toisensa, syntyy parhaimmillaan elävä yhteisö.

Miten kunta voi lähteä mukaan?

Marika Punamäen mukaan tarkeintä on oivaltaa, missä eri-ikäiset voisivat kohdata luontevasti.

– Jos vaikka samalla kampuksella toimii päiväkoti ja kansalaisopisto, miksei niiden ryhmät voisi joskus tehdä jotakin yhdessä? Ei kaiken tarvitse olla viikoittaista toimintaa, pienetkin yhteiset hetket voivat olla merkityksellisiä.

Kotiseutuliitto tarjoaa jäsenilleen myös pientä tukea toiminnan järjestämiseen.

– Puhumme siitä vähän leikillisesti pullarahana. Pieni avustus voi mahdollistaa sen, että ryhmä saa kahvit keitettyä ja mehut ja jauhot ostettua. Siitä syntyy iso ilo.

Tulevaisuuden suunta: kulttuuriperintö ja kestävyys

Tänä talvena Mestarit ja kisällit -toiminta laajenee uuteen suun-

Riina Koivisto

HILJAINEN TIETO SIIRTYY JA ENNAKKOLUULOT VÄHENEVÄT.

taan, kun ympäristö- ja kestävyyskasvatus yhdistetään osaksi mallia.

– Haluamme lisätä osallistujien ympäristötietoisuutta ja pohtia, miten kulttuuriperintö voi tukea kestävän elämäntavan rakentamista. Menneisyyden viisaus antaa meille välineitä tulevaisuuden haasteisiin, Punamäki toteaa.

Kunnille Punamäki haluaa vä-

littää viestiä siitä, että kulttuuriperintö ja kansalaistoiminta ovat kunnille arvokkaita voimavaroja.

– Ne luovat merkityksellisyyttä, vahvistavat yhteisöjä ja sitovat meidät toisiimme. Niitä kannattaa vaalia, ja ennen kaikkea tehdä yhdessä.

•

KUNTAJOHTAMISEN MIELI

– KUUNTELE SPOTIFYSSA!

Millaista kuntajohtaminen on? Miten kunnat innovoivat ja keksivät konkreettisia ratkaisuja itseään isompiin haasteisiin? Kuntajohtamisen mieli -podcast-sarja kuljettaa kuntajohtajan arkeen ja urapolkuihin.

Kunnallisanalan kehittämissäätiö on tuottanut podcast-sarjan, jossa sukellaan kuntajohtamisen ytimeen. Sarjaa, jossa kuntajohtajavieraat jakavat paloja omasta arjestaan, unelmistaan ja onnistumisistaan, juontavat Kunnallisanalan kehittämissäätiön toimitusjohtaja **Jenni Airaksinen** sekä Suomen Kuntajohtajat ry:n puheenjohtaja, Kempeleen kunnanjohtaja **Tuomas Lohi**.

Löydät podcastin Spotifysta. Hyppää mukaan ja anna itsesi yllätyä kuntajohtamisen monipuolisuudesta!

OULU2026 AIKAJANALLA

2016

- Oulussa aloitetaan taustatyö ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen rakentaminen
- Ensimmäinen nykytila-kartoitus: vähän eurooppalaisia kumppanuuksia

2017 (helmikuu)

- Oulun kaupunginvaltuusto tekee yksimielisen päätöksen lähteä hakemaan titteliä

2018–2019

- Laajoja kuntakierroksia – mukaan 32 kuntaa hakuvaiheessa
- Laaditaan hakukirjat ja syvennyttään EU:n valintakriteereihin

2021 (kesäkuu)

- Oulu valitaan Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2026

OULU2026

– eurooppalainen hanke, joka yhdistää 40 pohjoista kuntaa

Euroopan kulttuuripääkaupunkivuosi 2026 ei ole vain Oulun projekti: se on laaja alueellinen kehittämisalusta, joka yhdistää 40 kuntaa neljästä eri maakunnasta. Hankkeen ytimessä ovat kulttuuri, luovuus ja yhteistyö, mutta vaikutukset ulottuvat paljon pidemmälle.

Oulu2026 on mittakaavaltaan poikkeuksellinen kulttuurihanke. Mukana on kuntia Pohjois-Pohjanmaalta, Kainuusta, Meri-Lapista ja yksi kunta jopa Pohjois-Savosta: Pielavesi. Eikä kyse ei ole pelkästään kulttuuritarjonnan kasvattamisesta, vaan koko alueen vetovoiman, luovan talouden ja yhteisöllisyyden vahvistamisesta.

Valituksi tuleminen ja kuntien mukaan saaminen ei tapahtunut yhdessä yössä – eikä sadassakaan. Takana on pitkäjänteinen työsarka, ja jo hakuvaiheessa Oulussa tehtiin kotiläksyt huolellisesti.

– Sääntökirjaan perehdyttiin tarkkaan, ja hakemus kirjoitettiin niin kuin EU-hankkeissa kuuluu, eli strategisesti ja tavoitteellisesti. Tärkeäksi nousi myös oikea ajoitus: kulttuuripääkaupunkihankkeeseen päätettiin lähteä osana Suomen 100-vuotisjuhlien valmistelua. Päätös tehtiin kaupunginvaltuuston juhlapäätöksenä yksimielisesti vuonna 2017, Oulun kulttuurisäätiön

toimitusjohtaja **Piia Rantala-Korhonen** kertoo.

Kuntia vakuutettiin luvuin ja esimerkein

Rantala-Korhonen muistelee, että kun päätös saatiin tehtyä, hanke lähti nopeasti lentoon. Jo vuonna 2018 Oulun kaupungin johtoryhmä päätti, että pelkkä Oulu ei riitä, sillä alueen koko voima saadaan mukaan vain ottamalla muut kunnat tiiviisti hankkeeseen.

– Teimme kuntakierroksia, lähetimme kirjeitä ja tapasimme päättäjiä. Kävimme läpi aiempien kulttuuripääkaupunkien tuloksia: mitä saatiin aikaan, miten matkailu ja aluetaloudet kasvoivat. Poliitikkojen täytyy voida perustella kannattajilleen, miksi tämä kannattaa, hän sanoo.

– Näin monitasoisen verkoston johtaminen on vaatinut jatkuvaa perustelutyötä ja uudenlaista yhteistyötä. Putkikatseinen johtaja ei tässä onnistuisi.

Yksi tyypillinen alkuvaiheen jän-

nite oli ison kaupungin ja pienten kuntien välinen dynamiikka. Miksi lähteä mukaan projektiin, josta Oulu kerää näkyvyyden?

– Käännö tapahtui, kun alueille alkoi syntyä omia kulttuurihankkeita. Silloin kunnissa ymmärrettiin konkreettisesti, mitä kulttuuripääkaupunkivuosi voisi tarkoittaa paikallisesti, Rantala-Korhonen toteaa.

– Ymmärrettiin, että kun halutaan houkutella uusia asukkaita tai osajia, ei riitä työpaikka ja asunto. Ihmiset etsivät myös mielekästä tekemistä ja kulttuuritarjontaa.

Yksi hyvä esimerkki uudenlaisesta ajattelusta on Rantala-Korhosen mukaan Tyrnävällä kehitteillä oleva Perunagalleria. Siinä kulttuuri ja tutkimus yhdistyvät näyttely- ja tapahtumatoimintaan, ja hanke on jo saanut ulkopuolista rahoitusta ja kokopäiväisen työntekijän. Samalla kunnassa on opittu hakemaan rahoituksia kulttuurihankkeisiin – ja muokkaamaan ideoita joustavasti rahoituskriteerien mukaan.

– Tärkeää oli, ettemme jää-

2022

- Oulun kulttuurisäätiö aloittaa toimintansa hankkeen toteuttajana
- Valmistelu kiihtyy – tiimi kasvaa, aluekoordinaattorit aloittavat

2023–2025

- Satoja hankkeita käynnissä eri puolilla aluetta
- Kulttuuri nousee pysyvästi kunta- ja aluepolitiikan agendalle
- Yhteistyötä mm. elokuva- ja luovien alojen kasvun edistämiseksi
- Kansainvälinen viestintä ja kampanjointi (mm. Pohjois-Ruotsi, pääkaupunkiseutu)

2026

- Oulu2026-kulttuuri-vuosi käynnistyy
- Tuhansia tapahtumia, projekteja ja eurooppalaista yhteistyötä

2027–2030

- Vaikutusten arviointi ja pysyvyyden varmistaminen
- Tavoitteena: +100 M€ kasvu luovan alan BKT:hen Pohjois-Pohjanmaalla
- Kulttuurin rooli kunnallisessa päätöksenteossa vakiintunut

neet odottamaan titteliä, joka sitten meille myönnettiinkin vuonna 2021. Ryhdyimme heti tekemään asioita.

Viestintä avainasemassa

Oulu2026 on synnyttänyt useita alueellisia hankkeita, kuten Yhdenvertainen Oulu2026 -projektin, joka on yhdistänyt Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan toimijoita.

Kainuussa kulttuuripääkaupunkivuosi on myös vauhdittanut koko maakunnan laajuista kulttuurikehitysohjelmaa.

– Meillä on tiimi, jossa on monialaista osaamista. Painopiste ei ole pelkästään suurissa taidespektaakkeleissa, vaan siinä, miten kulttuurin ja taiteen menetelmiä voidaan hyödyntää alueellisessa ja paikallisessa kehittämisessä.

Koko kulttuuripääkaupunkihankkeen budjetti on 50 miljoonaa euroa. Oulu ja valtio osallistuvat

kumpikin 20 miljoonalla, ja loput kootaan muun muassa kuntien rahoituksella, pääsymaksuilla ja yritysyhteistyöllä.

– Yritysrahoitusta ei ole saatu aivan niin paljon kuin toivottiin, koska yleinen taloustilanne on haastava. Esimerkiksi rakennusalan yrityksiä ei edes kehdattu lähestyä. Silti paikallistasolla on saatu hyvin yhteistyötä käyntiin, Rantala-Korhonen kertoo ja painottaa, että viestintään kannattaa panostaa.

Jo nyt Oulu2026 on saanut laajaa kansainvälistä mediahuomiota, ja esimerkiksi Pohjois-Ruotsiin ja pääkaupunkiseudulle suunnatut viestintäkampanjat ovat käynnistymässä.

– Esimerkiksi Tartu2024 arvioi kansainvälisen medianäkyvyytensä arvoksi 133 miljoonaa euroa. Siihen suuntaan mekin tähtäämme.

Vaikka kulttuuripääkaupunkivuosi on nimellisesti 2026, sen vaikutukset voivat ulottua vuosikymmeniksi. Alueelle on syntynyt uusia rakenteita ja toimintatapoja, ja luovan talouden kehittämistavoitteet ulottuvat vuoteen 2030 asti.

– Toivon, että kulttuuri ja taide jäävät pysyvästi myös kunta- ja aluepolitiikan agendalle ja sanavarastoon. Meidän valtuustoissamme on tapahtunut siinä iso muutos.

– YMMÄRRETTIIN, ETTÄ KUN HALUTAAN HOUKUTELLA UUSIA ASUKKAITA TAI OSAAJIA, EI RIITÄ TYÖPAIKKA JA ASUNTO.

TUTKIMUS

NUORET VALMIIMPIA MUUTTAMAAN, ELÄKELÄISET VIIHTYVÄT PAIKOILLAAN

Pääkaupunkiseudulla useampi kuin joka neljäs asukas haluaisi vaihtaa asuinalueetta kunnan sisällä. Koko maan tasolla noin joka viides suomalainen harkitsee asuinkunnan vaihtoa, selviää Kunnallisan alan kehittämissätiön Ilmapuntari-tutkimuksesta.

Tutkimuksessa selvitettiin täysi-ikäisten suomalaisten muuttoalttiutta kahdesta näkökulmasta: halukkuutta ja todennäköisyyttä muuttaa toiselle asuinalueelle nykyisessä kunnassa sekä kiinnostusta vaihtaa asuinkuntaa kokonaan.

Muutto oman kunnan sisällä kiinnostaa

Viidennessä (20 %) vastaajista arvioi, että muutto toiselle asuinalueelle kotikunnassa on erittäin tai melko todennäköistä seuraavan kahdenkolmen vuoden aikana. Tämä vastaa yli 900 000 täysi-ikäistä suomalaista.

– Tulos on hyvin linjassa Tilastokeskuksen muuttoliiketilastojen kanssa. Suomessa tehdään vuosittain noin 300 000 muuttoja kuntien välillä ja noin 600 000 muuttoja kuntien sisällä. Muuttohalukkuus näyttää siis vastaavan melko hyvin todellista muuttoliikettä, aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n johtava asiantuntija **Rasmus Aro** toteaa.

Muuttoa oman kunnan sisällä harkitsevat erityisesti ne, jotka ovat tyytymättömiä nykyiseen asuinalueeseensa. Heistä lähes joka toinen (45 %) pitää muuttoa todennäköisenä lähivuosina.

– Huomionarvoista on, että yleisin muutto tapahtuu hyvin lyhyen matkan päähän – oman kunnan sisällä. Halukkuus muuttaa kunnan

ulkopuolelle on selvästi pienempi, Aro sanoo.

Muuttohalukkuus korkeimmillaan maaseudulla

Yli puolet (55 %) kertoo olevansa enemmän tai vähemmän haluttomia muuttamaan kokonaan toiseen kuntaan.

Muuttohalukkuus on korkeinta maaseutumaisissa kunnissa sekä opiskelijoiden ja pienituloisten keskuudessa. Eläkeläisiä muutto ei juuri kiinnosta.

– Tämä heijastaa hyvin todellisia muuttoliikkeitä. Nuorilla on luonnollisesti suurempi tarve ja halukkuus muuttaa opintojen, työn ja

elämänvaiheiden vuoksi. Eläkeikäisillä siteet omaan paikkakuntaan ovat vahvoja: omistusasunto, ystäväpiiri ja tottumukset sitovat. Vaikka voisi kuvitella, että eläkkeelle jäätyä haettaisiin aktiivisesti uutta asuinympäristöä, näin ei juuri käy, Aro sanoo.

Nuoret ikäluokat ovat hieman tyytyväisempiä asuinkuntaansa kuin vanhemmat. Kaupunkimaisissa ympäristöissä asuvat ovat keskimäärin tyytyväisempiä kuin taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa elävät.

– Maaseutukunnissa asukkaat ovat kiinnostuneempia muuttamaan pois. Olisi kiinnostavaa tutkia,

istockphoto

johtuuko tämä asumisen mieltymyksistä vai olosuhteiden pakosta: halutaanko toisenlaiseen ympäristöön vai ajaako työpaikkojen ja palveluiden väheneminen liikkeelle, Aro pohtii.

Turvallisuus, luonto ja palvelut painavat valinnoissa

Merkittävimmiksi asuinkunnan valintaperusteiksi nousevat asumisen turvallisuus, luonnonläheisyys ja hyvät lähipalvelut. Lähes kaikki pitävät näitä vähintään melko tärkeinä, ja suuri osa erityyppisenä tekijöinä.

Muita tärkeitä valintaperusteita ovat hyvät liikenneyhteydet, asumisen viihtyisyys ja edullisuus, liikunta- ja ulkoilumahdollisuudet, kunnan hyvä maine, ostosmahdollisuudet ja rakentamisen väljyys.

Vähemmän merkittäviä – joskaan eivät merkityksettömiä – tekijöitä ovat runsas kulttuuritarjonta, maahanmuuttajien määrä, asuinalueen maaseutumaisuus tai kaupunkimaisuus sekä opiskelumahdollisuudet. Vähiten tärkeänä pidetään asuinalueen etnistä monimuotoisuutta.

Sukupuolten väliset erot ovat pieniä: naiset arvostavat miehiä enemmän kulttuuritarjontaa ja liikuntamahdollisuuksia, kun taas miehet painottavat useammin maahanmuuttajien määrää asuinpaikkaa valitessaan.

KAKS – Kunnallisanalyyttien tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 19.9.–24.9.2025. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1 019. Vastaajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

→ Tutkimuksen kokonaisuudessaan löydät täältä:

SAVE THE DATE 12.2.2026

Musiikkiteatteri Kapsäkki, Hämeentie 68, Helsinki

Raikkaita suuntia

– Kulttuuri, talous ja hyvinvointi samassa virrassa?

Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta tarvitsee nyt mielikuvitusta, luovuutta ja uusia näkökulmia. Pelkillä faktoilla ja talouden mitareilla emme voi rakentaa tulevaisuutta, joka innostaa ja kannattelee meitä kaikkia.

Raikkaita suuntia -festivaalimme kutsuu sinut mukaan kuulemaan ja keskustelemaan siitä, miten kulttuuri ja luovat alat voivat tarjota ratkaisuja hyvinvointiyhteiskunnan haasteisiin ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamiseen.

Kulttuuri ei ole vain elämysten lähde, vaan yksi vahvimista hyvinvoinnin ja elinvoiman rakentajista. Se vahvistaa yhteisöllisyyttä, mielen hyvinvointia ja osallisuuden tunnetta, parantaa elämänlaatua ja tukee terveyttä. Taiteen ja luovan toiminnan parissa oleminen lievittää stressiä, vahvistaa mielenterveyttä, tukee oppimista ja kasvattaa sosiaalista pääomaa. Kulttuurin vaikutukset näkyvät ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnissa ja työkyvyssä.

Kulttuuri luo pohjaa kestäväälle kasvuille. Luovat alat tuottavat Suomessa miljardiluokan arvonlisän ja työllistävät kymmeniä tuhansia ihmisiä. Ne synnyttävät uusia yrityksiä, palveluja ja innovaatioita ja siten vahvistavat alueiden vetovoimaa ja elinvoimaa. Vaikutukset näkyvät siinä, miten kaupungit ja kunnat houkuttelevat uusia asukkaita, osaajia ja matkailijoita.

Katri Vataja, Soile Kuitunen ja Jenni Airaksinen.

Itla • Miina Sillanpään Säätiö • Kaks

Festivaali kokoaa yhteen asiantuntijat, päättäjät ja kulttuuritoimijat pohtimaan, millaisia uusia yhteyksiä ja toimintamalleja syntyy, kun kulttuuri, talous ja hyvinvointi virtaavat samassa uomassa.

Päivän aikana kuulemme rohkeita puheenvuoroja ja inspiroivia esimerkkejä yhteisöistä, sukupolvien yhteistyöstä ja kaupunkitiloista, jotka avaavat reittejä uudenlaiseen yhteistyöhön, kestäväan kasvuun sekä hyvinvointiin.

Tule mukaan verkostoitumaan, jakamaan ajatuksia ja löytämään raikkaita suuntia hyvinvointiyhteiskunnan uudistamiseen.

KANSALAISET EPÄILEVÄT
HALLITUKSEN TYÖLLISYYSTOIMIA

EUROOPASSA AINOASTAAN ESPANJA OHITTAA SUOMEN TYÖTTÖMYYSLUVUISSA

*Suomalaisten mielestä
työllistymistä estävät ennen
kaikkea tehottomat toimet,
työpaikkojen niukkuus ja
työvoiman heikko liikkuvuus.*

Suomen työttömyys on noussut Euroopan kärkeen: elokuussa trendiluku kipusi kymmeneen prosenttiin, mikä on korkein taso vuoden 2009 jälkeen. Samaan aikaan Etelä-Euroopan maiden työttömyys on laskenut.

Kunnallisanalan kehittämissäätiön KAKSin tuoreen Ilmapuntari-tutkimuksen mukaan suomalaiset pitävät suurimpina työllistymisen esteinä hallituksen tehottomia työllisyystoimia (70%), haluttomuutta muuttaa työn perässä (70%) ja työpaikkojen niukkuutta omalla paikkakunnalla (70%). Myös kannustinloukut, väärille aloille kouluttaminen ja työnantajien haluttomuus palkata työttömiä nouse-

vat esiin (56–60 %).

Yli puolet kokee paikalliset työllisyyspalvelut tehottomiksi, vaikka kuntien vastuuta lisännyt uudistus tuli voimaan vuoden 2025 alussa.

Lähes puolet pitää työnhakijoiden osaamista riittämättömänä ja katsoo, että osa työttömistä on haluttomia ottamaan työtä vastaan. Sen sijaan korkeat palkkakustannukset eivät kansalaisten mielestä ole keskeinen ongelma.

Suurin osa suomalaisista uskoo, että työttömyys johtuu työpaikkojen puutteesta, ei työhaluttomuudesta. Enemmistö (61%) sanoo ottavansa vastaan minkä tahansa työn, jos vaihtoehtona on työttömyys.

Työmarkkinoiden kehittämis-

keinoista ollaan erimielisiä. Osa painottaa etuuksien karsimista ja vastuun lisäämistä, toiset taas työehtojen ja työolojen parantamista. Kolme neljästä torjuu ajatuksen pätkätoiden ja epävarmuuden lisäämisestä.

Kaksi viidestä suhtautuu alustalouteen myönteisesti, erityisesti nuoret näkevät siinä mahdollisuuksia. Suurin osa toivoisi työnantajille velvoitetta ilmoittaa avoimista työpaikoista työllisyyspalveluille.

Työperäinen maahanmuutto jakaa mielipiteitä. 58 % katsoo Suomen tarvitsevan ulkomaista työvoimaa väestön ikääntyessä, mutta lähes puolet on eri mieltä, jos työpaikkoja ei riitä edes suomalaisille. Myönteisimmin maahanmuuttoon suhtautuvat korkeasti koulutetut ja toimihenkilöt, kielteisimmin nuoret, pienituloiset ja työttömät.

➔ *Lataa julkaisu täältä:*

KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 19.–24.9.2025. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.019. Vastajat edustavat maamme täysiikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

TUTKIMUS

SUOMALAISISTA VAIN JOKA VIIDES ARVIOI MAAN TULEVAN KEHITYKSEN MUITA EU-MAITA PAREMMAKSI

Nuoret suhtautuvat luottavaisimmin alueiden tulevaisuuteen. Kunnallisan kehittämissäätiön tuoreimmassa Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten näkemyksiä aluetasojen kehityksestä ja tulevaisuudesta suhteessa toisiinsa.

Vastajille esitettiin seuraava kysymys johdantoineen:

”Kunnat, maakunnat ja valtiot ovat toisiinsa nähden erilaisia elinvoimaltaan ja ne kehittyvät eri tavoin. Millaiseksi koet seuraavien alueellisten kokonaisuuksien kehityksen ja tulevaisuuden?”

Suomen kehityksen ja tulevaisuuden osalta mielipiteet painottuvat kolkkaan suuntaan. Vain viidennes arvioi Suomen tulevan kehityksen paremmaksi kuin muiden EU-maiden (21%). Kolmannes uskoo keskivertoiseen kehitykseen (31%). Lähes kaksi viidestä näkee, että Suomi putoaa rattailta verrattuna muihin EU-maihin (38%).

Kolmannes kokee, että Euroopan kehitys ja tulevaisuus verrattuna muihin maanosiin on auvoisempi (32%). Yli neljännes on pessimistinen Euroopan suhteen ja olettaa muiden maanosien kirineen tai kirivän Euroopan ohitse (29%).

Kansalaisista enemmistö uskoo, että oman asuinkunnan nykyinen kehitys ja tulevaisuus on paljon tai ainakin jonkin verran parempi kuin muilla maakunnan kunnilla (52%). Vain kuudesosa

arvioi, että asuinkunnan kehitys on heikompi (16 %). Luvuissa heijastuu se, että valtaosa vastaajista asuu isoissa kaupungeissa.

Lähes puolet arvioi oman maakunnan tulevaisuuden paremmaksi kuin muiden maakuntien maassamme (46%). Pessimistisiä mielialoja löytyy viidennes verran (19%). Reilu neljännes katsoo, että oma maakunta pärjää yhtä hyvin tai huonompi kuin muutkin maakunnat (28%).

Yksi valoisimmista tutkimustuloksista on nuorten optimistisempi suhtautuminen muihin ikäryhmiin verrattuna. Nuorten 18–30-vuotiaiden keskuudessa on keskimäärää enemmän tulevaisuudenuskoa riippumatta arviointikohteesta: esimerkiksi kaksi kolmesta (66 %) suhtautuu optimistisesti asuinkuntansa kehitykseen ja tulevaisuuteen.

➔ *Lue täältä:*

Tutkimuksen tulokset taustaryhmittäin löytyvät tutkimusosiosta.

Lisätiedot:
tutkimuspäällikkö
Sami Borg, KAKS
sami.borg@kaks.fi
p. 050-345 0811

KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 19.–24.9.2025. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.019. Vastajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

teksti | Kirsi Haapamatti kuva | Jussi Lopperi

KULTTUURI ON YHTEISKUNNAN MUUTOSVOIMA

Kulttuuri ei ole vain hetkessä koettu elämys. Se on osallisuuden kivijalka, jonka murenemisen seurauksia ei mielellään katsele.

Osallisuuden kokemus on yhteiskunnallisessa muutoksessa tärkeää. Ellei mikään kiinnostusta eikä tunnu tärkeältä, ei myöskään tapahdu mitään. Ei ainakaan mitään tulevaisuuden kannalta hyvää.

– Jos ajatellaan osallisuuden vastakohdaksi osattomuutta, niin sehän aiheuttaa halun hajottaa, sattuuta tätä yhteiskuntaa, kulttuuriasiainneuvos **Johanna Vuolasto** opetus- ja kulttuuriministeriöstä sanoo.

Puhe osallisuudesta ja osattomuudesta saattaa kuulostaa ylevältä, mutta kyse on lopulta meidän jokapäiväisestä arjestamme. Tuntemmeko olevamme yhteisön jäseniä, osaammeko ja haluammeko myötäelää muiden ihmisten onnistumisia ja vastoinkäymisiä?

Kulttuuri on voimallinen tekijä, kun on kyse yksilön kiinnittymisestä yhteisöön.

– Kulttuuri yhdistää ihmisiä yli rajojen. Sillä on peilaava vaikutus – ai hei, sustakin tuntuu pahalta, ai sinäkin olet kokenut näin? Tällaisia ajatuksia voi avautua esimerkiksi kirjallisuuden tai elokuvan tai musiikin kautta. Kulttuuri koskettaa

jatkuu >

Kulttuuri voi edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja rakentaa kestävämpää tulevaisuutta.

jatkuu >

ja tarjoaa välineitä erilaisten yhteiskunnallisten ongelmien käsittelyyn, Vuolasto sanoo.

Hän jatkaa, että kulttuuri voi edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja rakentaa kestävämpää tulevaisuutta. Se on myös väylä kansalaisaktivismille. Yhteiskunnan epäkohtien kritiikki voi saada purkautumisväylän vaikkapa teatteriesityksenä.

– Nyt puhutaan paljon myös resilienssistä muutosten keskellä. Myös sitä taiteen kokeminen voi vahvistaa.

Kulttuuri ja taide vaativat luovuutta, jota muuttuvassa maailmassa tarvitaan.

– Se antaa mahdollisuuden kuvitella uudenlaisia tulevaisuuksia ja ratkaisuja. Tänä auttaa hahmotamaan, että tulevaisuus voi olla erilainen kuin nykyisyys, Johanna Vuolasto sanoo.

Vuolasto viittaa opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliittiseen selontekoon, jossa kulttuurin muutosvoimasta puhutaan suuria. Selonteko linjaa kulttuuripolitiikan tavoitteet ja toimet 2040-luvulle. ”Kulttuuri voi aktiivisesti vaikuttaa yhteiskunnallisten arvojen, tapojen, uskomusten ja käytäntöjen kehitykseen, edistäen esimerkiksi sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja kestävämpää tulevaisuutta.”

Kulttuuri tukee demokratiaa ja edistää oikeudenmukaisuutta. Entistä paremmin on myös tunnustettu kulttuurin hyvinvointivaikutukset.

Kulttuurin rakenteita mylläämässä

Kulttuurin arvo yhteiskunnan

muutosvoimana, osallisuuden luojana ja hyvinvointitekijänä tunnustetaan. Samaan aikaan saamme päivittäin lukea uutisia kulttuurialan leikkauksista. Festivaaleja lakkautetaan, elokuvateattereita suljetaan ja taiteen apurahoista on yhä kovempi kilpailu.

Kulttuuriasianneuvos Johanna Vuolasto sanoo, että vanhat, vakiintuneet rahoituksen ja hallinnon mallit ovat tulleet tiensä päähän. Kun rahoitus niukentuu niin valtion, kuntien kuin hyvinvointialueidenkin suunnasta, katseet kääntyvät kotitalouksiin.

– Kotitaloudet rahoittavat kulttuuria vuosittain 5 miljardilla, valtionosuudet 1,5 miljardilla ja kunnat reilulla miljardilla. Näiden lukujen valossa on pohdittava vakavasti sitä, miten kotitalouksien roolia voitaisiin kasvattaa. Jos minä haluan kulttuuria, minä myös maksan siitä, Vuolasto esittää.

Vuolasto sanoo, että etenkin monessa pienessä kunnassa on ajatus, että kulttuuritoimintaa on oltava kaikille saatavilla ja maksuttomasti. Kun nyt jaetaan niukkuutta, on maksuttomuuden vaatimuksesta päästettävä osittain irti.

Ajatus saa pohtimaan kulutustottumuksiamme. Miksi me mukisematta maksamme älypuhelimista ja viihde-elektronikasta, mutta kirjas-

topalveluiden äärelle tai museoon on päästävä ilmaiseksi?

Mikään ei kuitenkaan ole ilmaista. Kulttuurialalla työskentelevien on saatava palkkansa.

Rahojen vähentyessä on tarkasteltava myös alueellista tasa-arvoa. Onko jatkossa mahdollista, että jokaisessa pitäjässä on oma kirjasto tai muita kulttuurilaitoksia ympäri maata? Osallisuus kulttuuriin on mahdollistettava myös tiukassa taloudellisessa tilanteessa eläville ja erityisesti lapsille ja nuorille. Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus on kulttuuripoliittisen selonteon perusta, mutta onko se nykytilanteessa hiekalle rakennettu? Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko kertoo, että muutosta kaupungistumisen trendiin ja maaseudun tyhjenemiseen ei ole näköpiirissä.

– Kuntien on kehitettävä uudenlaisia yhteistyön malleja yli kuntarajojen ja tuotettava palveluita yhdessä. Pienet toimijat on otettava mukaan yhteistyöhön. Voi olla enemmän erilaisia kiertäviä palveluita ja kulttuurilaitoksilla yhteisiä hallintoja, Vuolasto luettelee.

Lapsiperheiden pakkautuessa kasvukeskuksiin ja vanhusväestön jäädessä maaseudulle on myös pohdittava, mitä palveluita missäkin tarjotaan. Digitaalinen kulttuuritarjonta lisääntyy.

Kulttuurin vihaajat ja rakastajat

Täysin yksimielisesti ei kansakaan kulttuurin takana seiso. Esimerkkinä lukeminen, jota kulttuurisosiologi **Riie Heikkilä** on tutkinut

Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus on kulttuuripoliittisen selonteon perusta, mutta onko se nykytilanteessa hiekalle rakennettu?

kirjassaan *Miksi lakkasimme luke-
masta* (Gaudeamus, 2024). Heik-
kilän mukaan vähän lukevien ih-
misten joukossa on heitä, jotka
suhtautuvat lukemiseen väheksyen
ja pilkallisesti. Yli puolet pohjois-
maisista pojista kertoo lukevansa
vain, jos pakotetaan.

Kulttuurivastaisia lausuntoja
ovat esittäneet myös useat poliitikot.
Valtiovarainministeri **Riikka Purra**
on kutsunut kulttuuria luksuspolve-
luksi.

Johanna Vuolasto on pohtinut
kulttuurivastaisuutta, ja kääntänyt
sen suhteen kelkkansa.

– Joskus kymmenen vuotta sit-
ten olin sitä mieltä, että ei kaikkien
tarvitse tykätä kulttuurista. Vähät-
telin tätä kahtiajakoa. Olen nyt kor-
jannut näkemystäni. Mitä enemmän
tajuun kulttuurin merkityksestä ja
vaikutuksesta ihmisten hyvinvoin-
tiin ja demokratiaan, sitä enemmän
koen, että olemme jossain kohtaa
epäonnistuneet. He, jotka nyt ko-
kevat osattomuutta ja jopa vihaa
kulttuuria kohtaan, ovat jossain vai-
heessa kokeneet ulossulkemista.
Sellaisella tavalla, joka on muodos-
tunut vihaksi.

Teemaa pohtii myös kirjaili-
ja **Vilja-Tuulia Huotarinen** Hel-
singin Sanomien pääkirjoitussivulla
(19.10.2025): ”Taide auttaa samastu-
maan erilaisiin kokemuksiin. Siten
taide toimii vastamyökkynä toiseut-
tamiselle, jossa vaikenemisesta tulee
vallankäyttöä, vieras tulkitaan uhaksi
ja kommunikaatio yksinoikeudeksi.”

Huotarinen kirjoittaa myös tai-
teen kyvystä kuvitella monenlaisia
tulevaisuuksia. ”Kulttuuri vatkaa ja
valmistaa Suomea sisältä päin, niin
vaikeina kuin helppoinakin aikoina,
ja riskien ottamisen kyky on luovan
työn tekijän kovaa osaamista.”

LÄHTEITÄ:
KULTTUURISELONTEKO - OKM - OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ
TULEVAISUUSSELONTEKO - VALTIONEUVOSTO

Uudistumisen aika on nyt – sote-alan tulevaisuus rakennetaan yhdessä palveluinnovaatioilla ja teknologialla

Väestön ikääntyminen, työvoimapula ja
julkisen talouden paineet pakottavat mei-
dät tarkastelemaan rakenteita uudelleen.
Samaan aikaan, kun asiakkaiden tarpeet
monimuotoistuvat, yhä useampi tarvitsee
yksilöllistä, joustavaa ja kokonaisvaltais-
ta tukea, joka yhdistää asumisen, hoivan
ja arjen osallisuuden.

Muuntautumiskykyiset palveluyksiköt voi-
vat palvella useita asiakasryhmiä saman
katon alla, ja digitaaliset ratkaisut voivat
tuoda tuen asiakkaan arkeen juuri silloin,
kun sitä tarvitaan.

Palveluinnovaatio ja teknolo-
ginen uudistuminen eivät ole
erillisiä ilmiöitä, vaan toisiaan
vahvistavia voimia. Niiden kaut-
ta voimme kehittää uusia hoi-
van ja asumisen malleja, joissa
palvelut mukautuvat ihmisen
ympäri, ei päinvastoin. Tämä
edellyttää kuitenkin vahvaa si-
toutumista yhteiskehittämiseen
julkisen ja yksityisen sektorin
välillä.

Sote-alan tulevaisuus ei synny
uusista seinistä, vaan uudes-
ta tavasta nähdä, kehittää ja
käyttää sitä, mitä meillä jo on
– ihmisten, yhteisöjen ja tekno-
logian voimavaroja.

Riikka Haachtela,
liiketoimintajohtaja,
vaikeavammaisten asuminen ja
päivätoiminta

Taide vaikuttaa kunnan henkiseen ilmapiiriin

Taidekaupungiksi julistautunut Mänttä-Vilppula on tunnettu erityisesti kuvataideviikoistaan, Suomen suurimmasta nykyaiteen kesänäyttelystä. Reilun 9 300 asukkaan kaupunki haki

myös Euroopan kulttuuripääkaupungiksi, yhdessä Tampereen kaupungin kanssa. Taide on Mänttä-Vilppulan identiteettiä.

– Taide on kaupungillemme iso asia monella tavalla. Se tuo meille elinvoimaa niin taloudessa kuin työllisyydessäkin. Kulttuurilla on pitovoimaa, sillä se on osaltaan pitänyt kaupungin virkeänä. Se on myös vetovoimaa. Mänttä-Vilppula kiinnostaa myös taiteilijoita asuinpaikkana, Mäntän kuvataideviikkojen toiminnanjohtaja **Sampsa Virkajärvi** kertoo.

Kuvataideviikot ja **Serlachius**-museot tuovat kaupunkiin vuosittain yli 100 000 kävijää ja miljoonia euroja.

Mäntän kuvataideviikkojen synnyinhetki ajoittuu 1990-luvulle, kun suuri rakennemuutos ja lama jäsensivät paperitehdaspitäjiä. Mäntän Metsä-Serlan paperitehdas sammutettiin vuonna 1991. Se tarkoitti yli kahtasataa uutta työtöntä alueella. Silloin pieni joukko taiteen ystäviä ideoi: voisivatko Serlachiuksen tehdaspatriunat tukea teollisuuden jäl-

keen myös taidetta? Kuvataideviikot järjestettiin ensi kertaa vuonna 1993. Sen toimintamalli on pysynyt samana yli kolmekymmentä vuotta. Jokaisessa näyttelyssä on eri kuraattori, joka valitsee tekijät ja teokset itsenäisesti, keskittyen nykyaiteeseen, jonka kokee merkittäväksi.

Kuvataideviikkojen takana on Mäntän kuvataiteen ystävät ry, joka tekee yhteistyötä monen eri toimijan kanssa ja yhteistyösopimuksia muun muassa kaupungin ja Gösta Serlachiuksen taidesäätiön kanssa. Näissä yhteistyösopimuksissa liikkuu myös raha. Tärkein tuki tapahtumalle on tullut viime vuosina opetus- ja kulttuuriministeriöltä ja viime vuodesta lähtien Taiteen edistämiskeskukselta.

– Hyvänä saavutuksena tämän kaltaiselle tapahtumalle voidaan pitää sitä, että omarahoituksemme kattaa yli 50 % tapahtuman liikevaihdosta, Sampsa Virkajärvi sanoo.

Sampsa Virkajärvi on asunut Mäntässä parikymmentä vuotta. Hän kertoo havainneensa taiteen tuoneen kotikaupunkiinsa myös jotain sellaista hyvää, jota ei voi käsin kosketella.

– Koen, että taide, taidetapahtumat, kesäkausien ihmismäärät ja erityisesti taiteen tekijöiden ja taidetoimijoiden verkostoituminen ovat vaikuttaneet Mänttä-Vilppulan henkiseen tilaan. Täällä on entistä suvaitsevaisempi ja rennompi ilmapiiri ja henki. Täällä ihmiset saavat olla omia itsejään ja pääsevät hyödyntämään kykyjään, hän muotoilee.

HYVIÄ UUTISIA KUNNISTA

Kunnissa tapahtuu paljon hyvää, joka jää usein suurten uutisten varjoon. Uudella palstallamme haluamme nostaa esiin onnistumisia, oivalluksia ja arjen tekoja eri puolilta Suomea.

Tässä muutama makupala jo korviimme kantautuneista hyvistä uutisista, ja toivomme, että myös sinä kannat kortesi kehoon. Tiedätkö paikallisen onnistumisen, josta pitäisi puhua enemmän? Lähetä meille oma hyvä uutisesi kunnasta – nostetaan hyvät teot esiin ja jaetaan hyvä mieli yhdessä!
➔ jenni.airaksinen@kaks.fi ja satu.perjo@kaks.fi

Verkostoitumisen Virkajärvi näkee realisoituvan erityisesti ke-säaikaan kaupunkikuvassa. On nolla-budjetin pihataidetta, undergroundia, yksittäisten taiteilijoiden näytelyitä, yhdistyspohjaista toimintaa ja **Serlachius**-museon työ.

– Meillä ovat silloin kaikki kulttuurikentän tasot edustettuina. Se on hienoa ja ainutlaatuista. Mäntän taiteilijaseuraan kuuluu ällistyttävä määrä ihmisiä kaupungin asukaslu-kuun nähden, Sampsa Virkajärvi sa-noo.

Mäntän kuvataideviikot ovat yh-distyspohjaisen toimijan ponnis-tus. Mäntän kuvataiteen ystävät ry on Sampsa Virkajärven mukaan esi-merkki siitä, että pienikin voi teh-dä suurta, kun verkostoituu ja tekee yhteistyötä.

– Kunnan merkitys meille on iso. Kunta rahoittaa tapahtumaa yhteis-työsopimuksen puitteissa. Kunta myös osaltaan koordinoi kulttuu-rialan tapahtumia ja tiedotusta ja vahvistaa siten Taidekaupungin tunnettuutta.

Kuvataideviikot on tuonut pa-noksensa alueen kulttuurikasvatus-toimintaan. Jo kolmen vuosikym-men ajan se on tarjonnut koulu-laisille maksuttomat koululaisopas-tukset kuvataiteen äärelle.

– Pidän sitä isona, yksittäisenä saavutuksena. Käytännössä jokai-nen kaupunkilainen tulee tutuksi nykytaiteen kanssa ja voi kokea sen äärellä ahaa-elämyksiä ja olla osa si-tä suurempaa yhteisöä, joka tänne on syntynyt. •

Opettajien työhyvinvointi on parantunut

TYÖHYVINVOINTI on kehittynyt opetus-alalla monin tavoin myönteisesti viime vuosina. Lähes kaikki opetusalan ammattilaiset kokevat työnsä merkitykselliseksi. Työyhteisöjen ilmapiiri sekä esihenkilötyö ovat parantuneet. Työyhteisö ja toimiva esihenkilötyö koetaankin voimavaroina. Innostus ja työn ilo ovat lisääntyneet. Hyvät vaikutus-mahdollisuudet tukevat työ-kykyä. Myös sairauspoissaolo-jen kustannuksia on onnistuttu vähentämään ennakoivilla toi-milla.

Tämä selviää tuoreesta opetusalan toimialakatsaukses-ta, joka on osa Suomen suurim-man työeläkevakuuttajan Kevan toimialakatsausten sarjaa.

Raisio palkittiin investointityöstään

RAISION KAUPUNKI sai maa-kunnallisen Vuoden elinkeino-poliittinen kuntateko -tunnus-tuksen pitkäjänteisestä inves-tointityöstään. Tunnustuksen myönsi Turun kauppakamari, jonka mukaan Raision onnistumisen vaikutukset tulevat näkymään myös laajemmalla työssäkäyntialueella.

Perusteluissa myös todetaan, että kaupungin eri virkamies- ja luottamushenkilötasolla suhtaudutaan ennakkoluulottomasti investointien mahdollistamiseen, ja kaupungin hyvä ja yrittäjäystävällinen tekemisen meininki näkyy myös kohonneena tyytyväisyytenä yritysten keskuudessa. Onnittelut!

Mannerheimintien remontti valmiiksi etuajassa

HELSINGIN tähän asti suurin kadun peruskorjaus valmistui kolme kuukautta etuajassa syyskuussa. Alkuperäinen valmistumisaika oli vuoden loppu 2025. Raitoliikenne palasi Runeberginkadun ja Reijolan-kadun välille maanantaina 8. syys-kuuta.

Keväällä 2023 alkaneessa perus-korjauksessa uusittiin kaikki kadun-alainen ja maanpäällinen tekniikka. Vanhat jopa 1870-luvun vesijohdot vaihtuivat uusiin rakentamisen aikana. Samalla uusittiin myös sadevesi-viemärit, sähkölinjat ja muu kunnallis-tekniikka, kerrotaan Helsingin kaupungin nettisivuilla.

teksti | Janne Flinkkilä kuvat | Merja Ojala

MISTÄ PUHUMME, KUN PUHUMME KULTTUURISTA

Taiken johtaja Kaisa Rönkkö ja Tampereen yliopiston professori Jari Stenvall ovat kyllästyneitä kapeakatseiseen kulttuurikeskusteluun. Heistä päätöksentekijöiden pitäisi ymmärtää kulttuuri ennen kaikkea hyvän ja merkityksellisen elämän lähteenä.

Aäni puuroutuu Google Meetissä. Onneksi hetki ei ole kriittinen. Vaikka lause katkeaa, asiayhteydestä voi päätellä, että Tampereen yliopiston hallintotieteen professori **Jari Stenvall** aikoo mennä haastattelun jälkeen Ilveksen matsiin Tammelan jalkapallostadionille.

Arkkitehtuurin Finlandia-palkinnon saanut stadion on yksi Tampereen viime vuosien uusista maamerkeistä Kannen areenan, ratikan ja rantatunnelin lisäksi.

– Tamperehan on kasvanut investoinneilla. Se on jännä kulttuurinen piirre, Stenvall sanoo ja kuulostaa heti akateemiselta tutkijalta.

Taiteen edistämiskeskuksen johtaja **Kaisa Rönkkö** on vasta kotimatalla. Ministeriötapaaminen venähti, mutta etäkokouksen voi aloittaa puhelimellakin. Hetkittäin jomman kumman kuva ruudulla muuttuu kasaksi legopalikkoja tai suu liikkuu

muttei mitään kuulu.

Tulee lähinostalginen olo: aivan kuin korona-aikana. Se sopii teemaan.

Korona-aika paljasti politiikan valuviat

Syksyllä 2022 muusikko ja dramaturgi **Paula Vesala** kutsui koolle monialaisen työryhmän tutkimaan korona-ajan kulttuuripolitiikkaa. Seuraavana vuonna alkoi tutkimushanke, josta Stenvall otti akateemisen vetovastuun. Tuolloin Music x Media -tapahtuman toimitusjohtajana työskennellyt Rönkkö oli ryhmässä mukana kulttuurialan kokemusasiantuntijana.

Tutkimus julkaistiin huhtikuussa 2024. Se arvioi kulttuurialaan korona-aikana kohdistunutta poliittista päätöksentekoa oikeustieteen, yhteiskuntatieteen sekä hyvän hallinnon periaatteiden näkökulmista.

jatkuu >

MIELESTÄNI TÄSSÄ ON OLLUT KAUTTA LINJAN SE ONGELMA, ETTÄ ME YRITETÄÄN PERUSTELLA KAIKELLA KAIKKEA.

jatkuu >

Oikeastaan jo tutkimushanke itsessään todistaa, miten kriisi pakotti alan järjestäytymään. Rönkkö muistaa, että taide- ja kulttuuriala löysi aiempaa vahvemman yhteisen äänen ja alkoi myös käyttää sitä.

– Meillä oli ovet auki vallan kaibetteihin, ja itsekkin esimerkiksi kävin useita kertoja tapaamassa pääministeriä. Juttelin kansanedustajien kanssa päivittäin, tapasimme eri eduskuntaryhmiä ja kirjoitimme lausuntoja valtavat määrät.

Jälkeenpäin katsottuna kehitys-ideat jäivät toteuttamatta. Akuutissa kriisissä laastaroitiin pitkäaikaisia ongelmia, mutta taistelu rakenteellisten muutosten eteen jäi kesken.

– Koen, että jonkinlainen momentum menetettiin, Rönkkö sanoo.

Stenvall nyökyttelee omassa videoruudussaan. Hän allekirjoittaa Rönkön näkemyksen.

– Kyllä me menetettiin sitä jatkumoa. Kulttuuriala reagoi voimakkaasti ja vahvasti edunvalvontaansa, mikä lisäsi ymmärrystä alasta, mutta sitä työtä olisi pitänyt jatkaa. Tosin täytyy sanoa, että niin kävi muillakin aloilla.

Rönkkö muistaa lauseen, joka nousi miltei hokemaksi: korona-aika ei murtanut kulttuuripolitiikkaa vaan paljasti sen valuviat. Toisin kuin esimerkiksi Tanskassa ja Virossa, Suomessa niitä vikoja ei hänestä ole korjattu.

– Kun kulttuuripoliittisen selon-teen toimeenpanosuunnitelmaa nyt lähdetään tekemään, huomaan että emme ole saaneet laajennettua joukkoa, joka sitoutuisi kulttuuripoliittikan kehittämiseen. Myös tartuntatautilain uudistus, joka olisi tosi

keskeinen asia, ettei seuraavan koronan tullen yleisötapauksia suljettaisi, on edelleen kesken.

Kaikki kulttuuri ei ole bisnestä

Korona-ajan jälkeen kulttuurialaan iskiivät rajut leikkaukset. Ulkopuolisen silmin ala on joutunut puolustustaisteluun, jossa kulttuurin merkitystä yhteiskunnalle täytyy perustella kerta toisensa jälkeen. Joskus puhutaan kulttuurin itseisarvosta, joka on rahallisesti mittaamaton. Joskus taas kulttuurista elinkeinona ja teollisuudenalana. Jos nämä eri keskustelut menevät ristiin, argumentitkin ampuvat toisensa ohi. Rönkkö tunnistaa ilmiön.

– Mielestäni tässä on ollut kautta linjan se ongelma, että me yritetään perustella kaikkea kaikella.

Rönkkö sanoo tullessaan ”hirveän allergiseksi” sinänsä päteville puheelle siitä, kuinka monta euroa yksi kulttuurin rahoitukseen käytetty euro tuo yhteiskunnalle takaisin.

– On olemassa taidetta ja kulttuuria, josta saa bisnestä. Sitä voi mitata liiketoiminnallisina mittarein. Mutta sitten on myös taidetta ja kulttuuria, joista ei saa bisnestä. Ei kaikesta voi keskustella samasta hyötynäkökulmasta. Jos vaikkapa juot lasin viiniä, et perustele sitä terveysvaikutuksilla. Tai jos syöt kaalia, et välttämättä perustele sitä mielihyvällä.

Tieteen tekijänä Stenvall on saanut viime vuosina tottua samanlaiseen keskusteluun.

– Kulttuurilla ja tieteellä on arvonsa itsessään, mutta molemmista haetaan nyt välineellisyyttä. Se kaivataa ajattelua. Jos haetaan hyötynäkökulmaa, miten voimme sitä

JARI STENVALL

SYNTYNYT: Hankasalmeella, muutti lapsena Poriin

ASUU: Pirkkalassa

IKÄ: 60

KOULUTUS: Hallintotieteiden tohtori.

AMMATTI: Tampereen yliopiston hallintotieteen professori. Vuoden professori Suomessa 2022. Kunnallissalan kehittämissäätiön tieteellisen neuvottelukunnan puheenjohtaja 2016–2024.

JULKAISUJA:

Noin 200 tieteellistä julkaisua.

LEMPIKIRJAILIJA: Vaihtelee.

Eniten aikaa on käyttänyt paksujen Haruki Murakamin teosten kanssa.

KIRJA YÖPÖYDÄLLÄ: Lukee tyypillisesti kymmentä kirjaa samanaikaisesti. Yöpöydällä on Tommi Liimatan kirja *Manse*.

HARRASTAA: Oman musiikin tekemistä. Perheen koiran kanssa elämistä. Myös Tampereen Ilveksen voitot ja tappiot sykähdyttävät.

TÄRKEIN OMAAN AJATTELUUN VAIKUTTANUT HENKILÖ:

Max Weber. Hänen takiaan ei vaihtanut opiskeluaikana pääainetta.

MOTTO: Julkinen hallinto ja palvelut ovat ihmisille merkityksellisten ongelmien ratkaisemista merkityksellisellä tavalla. (Pyysi tekoälyagenttia analysoimaan, mikä olisi hänen mottonsa, ja tämä oli vastaus.)

KULTTUURILLA JA TIETEELLÄ ON ARVONSA ITSESSÄÄN, MUTTA MOLEMMISTA HAETAAN NYT VÄLINEELLISYYTTÄ.

arvioida? Hyötyä halutaan tässä ja nyt, vaikka sitä pitäisi katsoa pidemmällä aikavälillä.

Kun kulttuuria mitataan kuntatasolla rahassa, on helppo puhua vaikkapa nopeista aluevaikutuksista: kuinka paljon esimerkiksi jokin tapahtuma jättää euroja paikkakunnalle. Kun vaikutukset heijastuvat laajemmalle ja pidemmälle, hyötyjen tutkailu mutkistuu. Stenvall heittää esimerkin: jos kulttuuri vah-

vistaa kuntalaisten paikallisidentiteettiä, mikä on sen rahallinen arvo?

– Sitä on vaikea mitata, vaikka samaan aikaan tiedetään, että se on olemassa.

Taiteen itseisarvokin voi Rönkön mielestä jäädä keskusteluissa epämääräiseksi käsitteeksi.

– Itse ajattelen taiteen fundamenttihyödystä niin, että se avaa meille uusia väyliä elämään, maailmaan ja todellisuuteen. Se on tosi

jatkuu >

jatkuu >

runollisesti sanottu, mutta totta. Taide avaa jotain sellaista, mitä emme muuten pystyisi kokemaan.

Porirock-basisti ja klassinen pianisti

Ennen kuin Stenvall ja Rönkkö nousivat kunta- ja kulttuuripolitiikan vaikuttajiksi, he elivät itse sitä

ruohonjuuritason todellisuutta, jota nyt tarkastelevat ylhäältä käsin. Toinen heistä on entinen uuden aallon rockbasisti, toinen klassisesti koulutettu pianisti.

Porissa nuoruutensa viettänyt Stenvall pyöri ensin rockabillyporukoissa, kunnes päätyi punkhenkisiin piireihin. Näihin hänet veti

KAISA RÖNKÖ

SYNTYNYT: Iisalmessa

ASUU: Helsingissä

IKÄ: 47

KOULUTUS: Taidehallinnon
maisteri, musiikkipedagogi.

AMMATTI: Johtaja, Taiteen
edistämiskeskus.

LEMPIKIRJAILIJA: Epäreilu kysymys,
niitä on liikaa. Jos on pakko sanoa yksi,
Marcel Proust.

KIRJA YÖPÖYDÄLLÄ: Söseki Natsumen
Unta kymmenen yötä ja muita kertomuksia.
Suomentanut Aleksi Järvelä.

HARRASTUKSET:
Liikunta, luonto, lukeminen.

TÄRKEIN OMAAN AJATTELUUN
VAIKUTTANUT HENKILÖ:
Useampikin peruskoulun ja lukion
opettaja Kuopiosta ja Lappeenrannasta,
jotka käyttivät rohkeasti taidetta opetuksen
tuen. Venäjän opettajani Alpo Rönty laittoi
meidät lukemaan Tolstoita, ja saksan opettaja
Pertti Pitkola kannusti kuuntelemaan Schu-
bertin ja Wolfin liedejä. Yläasteen äidinki-
lenopettaja Tuula Jaatinen piti lausuntailtoja
ja puhui runoudesta niin innostavasti, että
perustimme ystäväni kanssa oman kirjalli-
suuskerhon. Ns. suurista ajattelijoista nostan
esiin Georges Didi-Hubermanin.

MOTTO: Koko Katri Valan *Kukkiva maa* -runo

Jussi Hakulinen, joka nousi myö-
hemmin tunnetuksi Yö-yhtyeen
Joutsenlaulun kirjoittajana.

Karun satamakaupungin varjois-
sa kasvoi alakulttuuri, josta versoi
pian ”porirockiksi” kutsuttu ilmiö.
Samat nuoret linkittyivät moneen
bändiin. Niistä etenkin Yö ja Dingo
tekivät valtakunnallista historiaa.

Stenvall päätyi soittamaan bas-
soa *Revitty harso* -nimiseen uuden
aallon bändiin, joka pääsi jopa levyt-
tämään singlen helsinkiläisyhtiölle.
Hän ei muista, että Porin kaupun-
ki olisi sen kummemmin tukenut
nuorten bänditoimintaa kuin ollut
sen tiellä.

– Tekeminen oli hyvin omaeh-

TAIDE AVAA JOTAIN SELLAISTA, MITÄ EMME MUUTEN PYSTYISI KOKEMAAN.

toista. Siihen liittyi talonvaltauksia
ja vaikka mitä. Bändikämpätkään
eivät olleet kaupungin järjestä-
miä. Nuorison taidetapahtumiinkin
mentiin lähinnä pelleilemään.

Rönkön klassinen musiikkiura
näyttää ensisilmäykseltä Stenval-
lin kapinallisen rocktaustan vasta-
kohdalta. Hän on opiskellut muun
muassa Budapestissä Franz Lisztin
musiikkiakatemiassa ja opettaa
pianon soittoa edelleen. Vaikka hän
valitsi kurinalaista harjoittelua vaa-
tivan uran, se oli nimenomaan kapi-
nointia muiden odotuksia kohtaan.

– Olin kauhean hyvä koulussa,
ja kaikki kyselivät, että lähdetkö nyt
juristiksi vai lääkäriksi, mutta läh-
dinkin opiskelemaan pianonsoittoa
ihan vain vastalauseena porvarilli-
sille arvoille.

Instrumentin valinnankin saneli
sattuma. Vanhemmat olivat saaneet
häälahjaksi käytetyn pianon, jonka
kimppuun tytär päästettiin.

– Minulle ehkä yritettiin hank-
kia harrastusta, jossa pitäisi istua
paikallaan ja keskittyä johonkin,
Rönkkö naurahtaa.

Toden teolla kipinä musiikkiin
syttyi Kuopiossa musiikkiluokal-
la, jossa kaikki tekeminen lähti yh-
dessä soittamisesta. Pianistina hän
tuntee olevansa suomalaisen kou-
lulaitoksen, musiikkikasvatuksen ja
kansalaisyhteiskunnan kasvatti.

jatkun >

jatkuvu >

– Se kokemus on määrittänyt minua paljon enemmän kuin myöhemmät opiskelut.

Jälkeenpäin ajateltuna Rönkkö ei kokenut olevansa kotonaan ammattimuusikkoutta tavoittelevien pianistien yhteisössä. Häneltä puut-

PITÄISI HYVÄKSYÄ, ETTÄ KULTTUURI MERKITSEE ERI IHMISILLE ERI ASIOITA.

tui jokin viimeinen intohimon pisara instrumenttiaan kohtaan.

– Se oli tietynlaista kilpailua ja kilvoittelua. Piiri oli hyvin toisenlainen kuin ne taide- ja musiikkiyhteisöt, joissa olen ollut myöhemmin.

Stenvall toteaa, että Rönkkö on varmasti ollut häntä lahjakkaampi muusikko. Toisaalta se, ettei hän ollut niin lahjakas, myös vapautti hänet irtautumaan uusiin kuvioihin.

– Ei hyppäys Porin musaporukoista akateemiseen maailmaan siinä mielessä jättisuuri ollut, että molemmissa piireissä koetetaan tehdä suuria asioita. Kun yhtäkkiä kaveriporukastakin nousi isoja tähtiä, sieltä jäi usko siihen, että kaikki on mahdollista, jos on tarpeeksi luova ja rohkea.

Terveisiä kunta-päättäjille

Keskustelu on pulpannut puolitoista tuntia. Rönkkö kertoo haltioituneensa maakuntamatkoillaan paikallisista kulttuurielämyksistä Suomussalmelta Seinäjoelle. Stenvall kuvailee, miten päätöksenteko pyörii tarinoiden ja vastatarinoiden voimin.

Palataan vielä ydinkysymyksen äärelle. Mistä kunnissa pitäisi puhua, kun puhumme kulttuurista? Rönkkö luettelee näkökulmia, joita ei julkishallinnon foorumien keskusteluissa tunnisteta.

– Me emme keskustele kulttuurista inhimillisestä, kokemuksellisesta, filosofisesta ja eksistentiaalisesta näkökulmasta. Mutta tämähän seuraa kulttuuripolitiikan trendejä. Kun hyvinvointivaltio rakentui,

kulttuuria alettiin perustella demokratialla ja jokaisen osallisuudella. Kun alettiin puhua uusliberalismista ja New Public Managementista, keksittiin termi ”luova talous”, kehitettiin tulosohtauksen mittareita ja keskusteltiin niistä. Ja sitten kun tuli Ukrainan sota, alettiin puhua turvallisuudesta.

Stenvallin mielestä kulttuuripoliittiseen keskusteluun tulisi saada mukaan tärkein näkökulma: merkityksellisyys.

– Pitäisi hyväksyä, että kulttuuri merkitsee eri ihmisille eri asioita. Joku nauttii kulttuurista itsessään, joku nauttii siitä, että sen puitteissa voi tavata muita ihmisiä, joku sen tuottamista yhteiskunnallisista oivalluksista. Sitten kun aletaan pohdita, mitä kunnat ovat, eikö kuntien pitäisi ennen kaikkea luoda ihmisille olosuhteet, joissa voi elää hyvää ja merkityksellistä elämää?

Ajatus on jalo ja looginenkin, mutta ikävä kyllä kaukana todellisuudesta. Stenvallin mukaan kevään 2025 kuntavaalien alla ei juuri kulttuurikeskusteluja käyty.

– Harva paikallispoliitikko nosti kulttuuria millään tapaa merkitykselliseksi. Tästä olen hiukan huolissani. Tunnistavatko kuntapäättäjät, kuinka tärkeää kulttuuri on meille elämän merkityksellisyyden ja ihmisten välisten yhteyksien rakentamisen kannalta?

Rönkkö jatkaa ajatusta eteenpäin ja vie sitä kohti konkretiaa.

– Kulttuuri pitäisi tunnistaa hyvän elämän lähteenä. Mutta ei pelkkä tunnistaminenkaan riitä. Kyllä me tarvittaisiin sitä, että kaupunkien strategioissa olisi oikeasti toimeenpantavia ja päättäjiä sitouttavia asioita. Rakenteita täytyy olla jatkuvuuden kannalta, mutta samalla pidän hirveän tärkeänä myös tilan ja vapauden antamista underground-tekijöille, koska sieltä ne kiinnostavat ilmiöt nousevat. •

Borgin pointit

Tällä palstalla KAKSin tutkimuspäällikkö Sami Borg havainnoi yhteiskuntaa ja pohtii kuntia palvelevaa tutkimusta.

MITEN TAHANSA KULTTUURI YMMÄRRETÄÄN, OLEMME SEN SUURKULUTTAJIA

Kulttuurilla viitataan todella moniin asioihin. Se ei merkitse käsitteeseen epätäsmällisyyttä vaan laajuutta.

Opetushallituksen verkkosivujen artikkeli (Perälä & Weintraub) avaa, että ihmisyhteisöjä tutkivat antropologit puhuvat kulttuurista laajassa merkityksessä. Kulttuurit rakentuvat ja siirtyvät seuraaville sukupolville. Yhteisöissä tiedot, taidot sekä arvot ja normit ovat kulttuurien läpäisemiä. Eikä siinä kaikki. Myös esimerkiksi kielet, uskonnot, instituutiot, työ ja taide ovat kattavimmassa määritelmässä kulttuurin osia.

Monikulttuurisuuden lisääntyessä erilaiset kulttuurit koskettavat toisiaan. Joidenkin mielestä törmäämisiä tulisi välttää vähentämällä monikulttuurisuutta, kun taas toisten mielestä monikulttuurinen vuorovaikutus on avartavaa ja toivottavaa.

Onpa asiasta mitä mieltä tahansa, yksi on varmaa. Kaikki kulttuurit muuttuvat, toiset hitaammin ja toiset nopeammin.

•••

Kulttuurin suppeammista määrittelyistä ja ymmärtämistavoista yleisin lienee kulttuurin kohdentuminen eri taidemuotoihin. Taideaineita opiskellaan kouluissa ja oppilaitoksissa. Niihin liittyvien tietojen ja taitojen omaksumisessa kunnilla on keskeinen rooli. Kunnilla on myös korvaamaton merkitys kulttuurin edistämisessä kirjastopalveluiden järjestäjänä ja erilaisten esittävän taiteen muotojen toiminnan mahdollistajana.

Kuntien kulttuuripalvelujen rahoituspula on krooninen. Kun valtio joutuu nykyisin säästämään lähes kaikesta, kulttuurimenoistakin, kunnissa kannattaa pohtia tarkkaan keinoja riittävien kulttuuripalvelujen säilyttämiseksi. Myös olennaisille uusille kulttuurijutuille pitäisi löytyä tilaa.

•••

Kun muistelen omaa lapsuuttani ja nuoruuttani, olen kiitollinen sekä kouluille että läheisilleni monipuolisista kulttuurivaikutteista. Myös siitä, ettei minua pakotettu mihinkään vaan houkuteltiin.

Eri kouluasteilla tutuiksi tulivat kirjallisuus, kuvataiteet, musiikin tyylisuunnat ja käsityöt. Olin ”kuviksessa” ja ”kässässä” suoraan sanottuna surkea, eniten pidin musiikista. Tampereella tarjolla oli oppituntien lisäksi milloin teatteria, taidenäyttelyitä, museota, kirjastokäyntejä tai sinfoniaorkesteria.

Äitini toimi 70-luvulla satubaletin ohjaajana ja teki oppilaidensa esityksiin itse musiikit, puvut ja koreografiat. Kotona se merkitsi aika ajoin kaaoksen kulttuuria.

Saipa hän houkutelua myös seitsenvuotiaan pikku-Samin balettikouluun muutamaksi vuodeksi. Urani kohokohta oli hiirisulhasen rooli tanssinäytelmässä *Pessi ja Illusia*. Kappalletta esitettiin Tampereen Teatterissa koululaisnäytöksenä kymmeniä kertoja.

Äidinäitini oli puolestaan runojen ystävä ja harrasti kuvanveistoa ja maalaamista. Muistikuvat mummin kuvanveistosta ateljeessaan sekä lukemattomien runojen lausunta ulkomuistista ovat jättäneet positiivisen kulttuurijäljen.

•••

Syystä tai toisesta en ymmärtänyt nuorena elokuvia ja TV-sarjoja kulttuuriin kuuluviksi. Nykyisin käymme vaimoni kanssa melko usein elokuvissa, konserteissa, näyttelyissä tai teatterissa. Silti suurin osa kulttuurin ”kulutuksestamme” kohdistuu suoratoistopalveluista katsottaviin elokuvaan ja sarjoihin sekä niistä kuunneltavaan musiikkiin.

Johtopäätökset? Kulttuuria on kaikkialla ja se tarttuu matkalla. Sen muutosta voi yrittää hidastaa, mutta sitä ei voi pysäyttää. Miten tahansa kulttuuri ymmärretäänkään, olemme sen suurkuluttajia. •

Anita Kangas oli Cuporen suunnittelussa mukana alusta lähtien.

teksti | Salla Nazarenko kuvat | Merja Ojala

CUPORE ON KULTTUURIPOLITIIKAN TIETOKESKUS

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore tarjoaa tutkittua tietoa kuntien tueksi. Cuporen tarina on samalla tarinaa Suomesta ja siitä, miten luovat alat ovat muodostuneet kuntien elinvoiman olennaiseksi osaksi.

Emeritusprofessori **Anita Kangas** oli mukana Cuporen suunnittelussa alusta lähtien. Cuporen synty lähti Kankaan mukaan liikkeelle 1990-luvun lopun tilanteesta, jolloin luova talous ja luova toimiala ikään kuin ryöpsähtivät esiin yhteiskunnallisesti tärkeinä teemoina. Samoihin aikoihin eri hallinnonaloilla vahvistettiin sektoritutkimuksen asemaa, mikä johti vahvistamaan myös kulttuuripolitiikan tutkimusalaan ja ajatus kulttuuripolitiikan tutkimuslaitoksesta kypsyi.

Maailmalla kulttuuripolitiikan sektorin voimakas kehittäminen oli alkanut Unescon johdolla jo pari vuosikymmentä aiemmin. Kulttuuripolitiikan tutkimusta tehtiin alun perin osana taiteen keskustoimikuntaan kuuluvaa yksikköä: nyt haluttiin luoda riippumattomampi toimija. Raportin asiasta laati taiteen keskus-

toimikunnan tutkimusyksikön johtaja **Ritva Mitchell**.

– Työ päättyi ehdotukseen siitä, että Suomeen saataisiin erillinen tutkimusyksikkö. Ehdotus lähti lausunnolle yliopistoihin. Jyväskylässä olimme siitä tietenkin tavattoman kiinnostuneita: meillä oli jo maisteri- ja tohtorikoulutusta kulttuuripolitiikasta ja halusimme edistää asiaa.

Ajatus oli, että toimija olisi ikään kuin kolmannelta sektorilta, public private-kumppanuuden-tyyliin. Seuraava askel oli ottaa yhteys Suomen Kulttuurirahaston pitkäaikaiseen yliasiamieheen **Paavo Hohtiin**, joka totesi, että Kulttuurirahasto on edistänyt kulttuuripolitiikkaa jo vuosikymmeniä. Näin Jyväskylän yliopisto ja Suomen Kulttuurirahasto perustivat Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiön, jonka tehtävänä on ylläpitää tutkimuskeskusta, ja

Cuporesta on kehittynyt kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävä tutkimuslaitos ja toimija.

vuonna 2002 syntyi Cupore, jonka toimintaa opetus- ja kulttuuriministeriö sitoutui rahoittamaan.

Kulttuuria kartalla havainnollistaa koko kuntakentän

Runsaan kahdenkymmenen vuoden olemassaolonsa aikana Cuporesta on kehittynyt kansallisesti ja

kansainvälisesti merkittävä tutkimuslaitos ja toimija. Anita Kangas toimi sen hallituksen puheenjohtajana vuodet 2002 – 2017. Cuporen tehtäväkenttä oli alusta asti laaja: se seuraa ja kehittää alan kansallista ja kansainvälistä tutkimusta sekä tuottaa ja välittää kulttuuripoliittisen päätöksenteon käyttöön kor-

kealaatuista tutkimustietoa. Toisin sanoen Cupore tekee omia tutkimuksia ja selvityksiä, ja on samalla yhteydenpito- ja keskustelufoorumi muiden kulttuuripoliittikan tutkijoiden kanssa.

Mikä on Cuporen asema tänä kulttuurileikkausten aikana?

jatkuu >

jatkuu >

– Cupore on tuottanut valtavan määrän kumuloituvaa tutkimustietoa koskien kuntia ja maakuntia: on tilastoja, laadullista ja määrällistä tutkimusta ja paljon muuta, jota kunnat, maakunnat ja valtio voisivat käyttää toimintansa kehittämisessä ja vaikutusten arvioinnissa, toteaa Anita Kangas.

Eräs esimerkki suureen tietomassaan pohjaavasta ja erinomaisen havainnollisesta tutkimuksesta ovat *Kulttuuria kartalla* -hankkeet, joita Cupore on tehnyt säännöllisesti. Uusin interaktiivinen kulttuurikartta julkaistiin marraskuussa 2024. Siitä löytää paitsi kulttuuripalvelut gallerioista ja residensseistä kulttuuritapahtumiin, teattereihin ja orkestereihin, myös kulttuuritoiminnan kustannukset per asukas vuonna 2022.

Karttavisualisointi paljastaa hetkessä, kuinka monta euroa kukin kunta käytti tutkimusvuotena kulttuuriin asukasta kohden. Toisin kuin luulisi, vähiten kulttuuriin rahaa käyttävät kunnat eivät kaikki ole idässä ja pohjoisessa, paikoin jopa päinvastoin. Kartalta voi myös hakea kulttuuriin käytettyjä raho-

Karttavisualisointi paljastaa hetkessä, kuinka monta euroa kukin kunta käytti tutkimusvuotena kulttuuriin asukasta kohden.

– Innovaatiot, digitaaliset työvälineet, liikkuvat palvelut sekä erilaiset yhteistyökumppanit ja verkostot muodostavat työkalupakin, josta kunnat voivat ammentaa ratkaisuja.

ja lajeittain: missä käytettiin rahaa tanssiin, missä kirjastoon.

Kartan selailu antaa lukijalle myös suhteellisuudentajua. Kunnissa on paljon kulttuuritoimintaa niukoista ajoista huolimatta. Rakenteet ovat yhä olemassa, kuten kulttuuripolitiikan tutkimuksen emeritusprofessori Anita Kangas viisaasti toteaa.

– Koska rakenteet ovat pääosin säilyneet, nyt olisi tavattoman tärkeää lähteä analyysiin kuntien kulttuuripolitiikasta. Pidän myös tärkeänä, että viime vuosina toteutettujen kulttuurialan valtionosuuksien ja muiden leikkausten vaikutusten arviointi käynnistyi. Aluehallinnossakin tapahtuu muutoksia. Maakuntien liittojen roolin kulttuurin edistämässä uskoisin painottuvan. Tarvitaan kulttuuripoliittista keskustelua.

Kulttuuripolitiikan kehitys oli Suomen kehitystä

Anita Kankaan oma elämänura kulki kulttuuripolitiikan kehityksen rinnalla. Hän päätyi alan tutkijaksi kuten usein käy – ajoituksen ja osittaisen sattuman summana.

Valtioneuvosto asetti vuonna 1971 kulttuuritoimintakomitean selvittämään kulttuuritoimintojen saatavuutta ja kansalaisten mahdollisuuksia omaehtoiseen kulttuuritoimintaan. Tämä oli ajan henki:

vastaavia mietintöjä laadittiin muissa Pohjoismaissa.

Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielmaansa pohtiva Anita Kangas lähti kotimaakuntaansa Etelä-Pohjanmaalle aihetta kyselemään. Etelä-Pohjanmaan liitto ei kursailut nuoren tutkijan edessä vaan antoi pontevan tehtävän: tutkimuksen taide- ja perinnepalvelujen määrittä sekä asukkaiden suhtautumisesta niihin. Suuritoisen gradun jälkeen Kangas jatkoi työtään Keski-Suomessa, kun tuolloin kolme vuotta toiminut läänin taidetoimikunta halusi arvion työstään.

Raportti sisälsi myös kartta-analyysin, eli ensimmäinen Kulttuuria kartalla syntyi Keski-Suomeen jo vuonna 1974.

Samoihin vuosiin osui kulttuuripolitiikan ja sen tutkimuksen kasvun ajat. 1970-luvulla alettiin suunnitella lakia kuntien kulttuuritoiminnasta. Se tuli voimaan 1981. Tuota lakia on muutettu useita kertoja ja siihen on liitetty aikaan sidottuja sisältöjä. Viimeisimmissä sääöksissä ymmärrys kulttuurista hyvinvointi- ja vetovoimatekijänä vahvistui.

Tälle päivälle Kangas toivoisi uutta keskustelua. Keskustelunaiheina ovat hyvinvointi ja elinvoima, mutta mihin muuhun kuin erilaisiin raportteihin ja kirjauksiin ne voisivat johtaa? Miten ne voisivat konk-

retisoitua toimenpiteinä?

Tässä Cuporella voisi olla suuri rooli.

– Materiaalia on tavattoman paljon olemassa. Cuporen tutkimuksia voisi ottaa vaikka kuntakohtaiseen tarkasteluun, tehdä syväanalyysijä ja nähdä Cupore tietynlaisena tietokeskuksena työkaluineen ja analyyseineen. Tutkimuksen rooli päätöksenteossa voisi olla paljon suurempi.

Suomen kaikkien aikojen ensimmäisenä kulttuuripolitiikan professorina Anita Kangas lienee pitkäaikaisimpia suomalaisen kulttuuripolitiikan akateemisia tuntijoita. Millaista olisi hänen mielestään onnistunut 2020-luvun kunnallinen kulttuuripolitiikka?

– Se lähtisi kunnasta, eri sektorien toiminnallisten vahvuuksien tunnistamisesta kulttuuritoiminnan edistämiseksi. Kunnat ovat erilaisia, erilaisuus on rikkaus. Mutta se voi merkitä myös ongelmia esimerkiksi palvelujen saavutettavuudessa, hän sanoo.

– Innovaatiot, digitaaliset työvälineet, liikkuvat palvelut sekä erilaiset yhteistyökumppanit ja verkostot muodostavat työkalupakin, josta kunnat voivat ammentaa ratkaisuja. Yhteistyöhön kuntien välillä sekä taide- ja kulttuurilaitosten, taiteilijoiden, tuottajien ja hyvinvointialueiden toimijoiden kesken on jo olemassa paljon hyviä malleja ja tutkimustuloksia. Ne täytyy vain ottaa käyttöön. •

Kunnat ovat erilaisia, erilaisuus on rikkaus.

KULTTUURI

ON SITÄ MISTÄ ELÄMÄSSÄ ON KYSYMYS

Yhteiskuntaa koossa pitävä voima. Rakentaa paikallistaloutta pitkälle tulevaisuuteen. Siinä kaksi varsin painavaa syytä tukea kulttuuria, ja Kangasniemen kunnanjohtaja, tutkija Kimmo Kainulainen kertoo lisää.

Kun **Kimmo Kainulainen** aloitti väitöstudiumaan kunnista ja kulttuurin taloudesta vuonna 2002, puhuttiin luovasta luokasta. Vireän kulttuurielämän, moniarvoisen ilmapiirin ja uuden ajan osaajien, tietotyöläisten, media-ammattilaisten ja taiteilijoiden viihtyminen nähtiin kaupunkien kasvun vauhdittajana.

– Hauska palata noihin vuosiin, Kainulainen sanoo nyt, Kangasniemen kunnanjohtajan paikalta. – Silloin oli vahva näköala, että kulttuurista tulee kuntien ja kaupunkien kehityksen airue, ja kulttuuri nähtiin talouden tekijänä. Elämysteollisuudessa ajateltiin, että kulttuuri tuo lisäarvoa myös muihin palveluihin. Ajattelin myös ammatillisesti, että se on alue, joka vahvistuu tulevaisuudessa.

Alun perin amerikkalaisen tutkijan, **Richard Floridan** lanseeraama luova luokka on sittemmin kadonnut keskustelun kentältä, ja kulttuuri lentänyt talouspuheessa menoerien luokkaan, jopa tarpeetoman luksuksen romukoppaan.

Kainulainen palaa kuitenkin

väitöskirjansa tuloksiin ja toteaa, että kulttuurin positiiviset talousvaikutukset paikallistalouteen tulivat selvästi osoitetuiksi. Kuntien tulisi rakentaa kulttuurin varaan hyvin pitkällä tähtäimellä.

– Haastoin väitöskirjassani sitä, että kulttuurin alueellisia talousvaikutuksia verotuloihin ja yritysten ostovoimaan mitattaisiin vain perinteisillä kerroinanalyyseillä. Minusta se antoi hyvin kapean kuvan varsinkin pitkän ajan vaikutuksista.

Kaikki vaikutus ei näy kassavirrassa

Kainulainen tutki kulttuuritapah- tumia sekä maaseudulla että kaupungeissa. Suora taloudellinen vaikutus näkyi esimerkiksi siten, että Kuhmon kamarimusiikkijuhlien ja Kaustisten kansanmusiikki- juhlien kaltaiset tapahtumat jättivät paikallistalouteen budjettiinsa verrattuna kaksinkertaisen summan. Kun tutkittiin eri matkailijaryhmien vaikutusta, kulttuuri- matkailijoiden havaittiin jättävän eniten tuloja.

– Aluetaloudellisia vuotoja oli,

kaupungit ovat maaseutua tehok- kaampia rahan imureita esimerkik- si majoituksen ja muiden palvelui- den tarjonnan vuoksi, Kainulainen toteaa.

Pitkäaikaisissa vaikutuksissa Kainulainen kiinnitti huomiota sii- hen, millaisia asioita tapahtumat juurruttivat paikkakunnille: ainee- tonta pääomaa, osaamista ja kult- tuurimyönteisyyttä.

– Uutta yritystoimintaa on syn- tynyt, kuten Rääkkylään kantele- rakentamista. Sodankylään kehitel- tiin elokuva-alan kasvatusta ja maisterikoulutusta. Kuhmon ka- marimusiikkia lähdettiin kehittä- mään 1970-luvulla ja 1990-luvulla rakennettiin Kuhmo-talo. Paikka- kunnalla todettiin, että ilman ka- marimusiikkijuhlia taloa ei olisi, kahdenkymmenen vuoden kuluttua juhlien perustamisesta, rakennettu. Epäsuorat vaikutukset tulevat esiin nimenomaan pitkällä aikavälillä, Kainulainen tähdentää.

Suuret festivaalit eivät ole suin- kaan ainoita toimintamuotoja, joista syntyy positiivisia vaikutuksia niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä.

jatkuu >

jatkuu >

– Tapahtumaketjut, jotka ulottuvat myös pimeään syksyyn, jättävät enemmän tuloja kuin yksi suuri tapahtuma.

Kulttuuria ei pidä hylätä omaksi hukkasektorikseen

Väitöksestä on nyt kulunut kaksikymmentä vuotta, ja Kainulainen

seisoo yhä vahvasti johtopäätöksensä takana. Kulttuuri toimii kuntien vetovoimana, nuorten juurruttajana ja työvoiman houkuttajana. Ja vahvistaa kuntien taloutta.

– Ehdottomasti. Saatan olla hie-
man subjektiivinen, mutta ei alue-
talouksien dynamiikka ole tänä
aikana muuttunut mihinkään. Pit-

käaikaisvaikutuksilla on vain vaikeaa perustella ratkaisuja, kun eletään kvartaaleissa, ja siksi kulttuuri on helppo sivuuttaa.

Kainulainen painottaa, että kuntastrategioissa kulttuuri jää helposti sivuun, vaikka sen tulisi olla läpileikkaava tekijä, joka on mukana kaikissa keskusteluissa, ei vain yksi sektori.

Tapahtumaketjut, jotka ulottuvat pimeään syksyyn, jättävät enemmän tuloja kuin yksi suuri tapahtuma.

– Puhutaan sitten kaavoituksesta tai opetuksesta, nähdään kulttuurin moninainen merkitys. On tärkeää juurruttaa virkahenkilöstöön tietämystä, että oli kyse asutuksesta tai matkailusta, kulttuurista tulevat usein ne syyt tulla paikkakunnalle. Kun tehdään kuntastrategiaa ja budjettia, tulee miettiä poikkihallinnollisesti, miten kulttuuri niihin sisältyy. Se ei ole vain oma lohkonsa.

Esimerkkejä Kainulainen hakee Keski-Euroopan kaupunkien kulttuurivetoisista uudistusprosesseista, tai haluaisi nähdä laajemmin samalaista kulttuuriarvojen nostamista, mitä Mäntässä on kuvataideviikkojen tiimoilta tehty.

– Saataisiin positiivista kierrettä kuntaan ja tuloksia myös kriittisten tahojen näkyville. Siihen on Kangasniemelläkin pyritty.

Kulttuuri kuuluu hyvinvointiin

Kulttuurin tilanne tämän päivän Suomessa huolestaa Kainulaista monin tavoin. Budjettien supistuessa ei ole kyse vain karsiutuvis- ta tapahtumista vaan rakenteiden heikkenemisestä.

– En halua maalata piruja seinille, mutta laitosverkostomme on vaarassa rapautua. Kuntia on hyvin erilaisissa tilanteissa, Kangasniemellä tilanteemme on melko vakaa. Yleisellä tasolla voidaan sanoa, että kulttuurilaitosverkosto on vaarassa. Museot ja kirjastot on tehty osaksi hyvinvointivaltiota, ja kyse on hyvinvoinnista. Kulttuuri avaa uusia ikkunoita maailman elämään. Nuorilla on tällä hetkellä paljon näkö-

alattomuutta, ja kulttuuri ja taide olisivat yksi väylä merkityksiin.

Kainulainen myöntää, että kulttuuri ei ole noussut aivan siihen asemaan, mitä hänen väitöstyönsä aikana melko laajasti odotettiin. Vaikka tuolloin elettiin nousukautta ja Nokian aikaa, ja nyt Suomen ja kuntien talous on monin tavoin ahtaalla, kulttuurileikkaukset eivät ole oikea suunta.

– On perinteiseen tapaan lähdetty karsimaan ei-lakisääteisistä sektoreista – vaikka se ei korjaa budjettia. Katse on kääntynyt liikaa välttämättömyyksiin, ja kulttuuria ei pidetä välttämättömänä. Sellaisena se tulisi kuitenkin nähdä. Muuten unohuu se, mistä elämässä on kysymys, merkityksistä, toistemme ymmärtämisestä ja yhteisistä elämyksistä, Kainulainen muistuttaa.

Kesäilta, musiikki ja yhdessäolo

Kainulainen on viihtynyt Kangasniemellä neljä vuotta, ja kulttuuri on tietysti yksi sen johtajan lähtökohdista päätöksenteossa. Kunta on kuulu musiikkiviikoistaan, jonka taiteellinen johto siirtyy nyt **Mikko Franckilta Johanna Rusanen-Kartanolle**. Syvälahden viihdekeskuksessa on yli 70-vuotias tanssilava, jolla ovat esiintyneet niin Hurriganes kuin **Olavi Virta**. Sen perintöä halutaan vaalia.

Yleisöpohjaa tapahtumille on erityisesti kesällä, kun vapaa-ajan asijat kaksinkertaistavat asukasluvun. Mutta kaikki lähtee kunnasta.

– Kunta haluaa turvata ja antaa resursseja, Kainulainen linjaa.

Vähemmän tunnettu musiikkitapahtuma on *Puulan iltasoitto*, jonka järjestää Hoka seudun kyläyhdistys keskellä Simpiänselkää.

– **Katri Ylander** ja **Edu Kettunen** lauloivat Marttaluodolla, ja yli 200 venekuntaa kerääntyi kuulemaan tyynenä kesäiltana, Kainulainen kertoo.

Mikä sen omaleimaisempaa suomalaista kulttuuria. •

Lihavuuden hoito on investointi suomalaisten työkykyyn – hoitamattomuus maksaa miljardeja

Lihavuus maksaa Suomen yhteiskunnalle yli 2,5 miljardia euroa vuosittain¹. Merkittävin osa kustannuksista syntyy sairauspoissaoloista ja ennenaikaisista työkyvyttömyyseläkkeistä. Kun yli puolella työikäisistä on ylipainoa tai lihavuutta, kyse on koko yhteiskunnan kantokyvyn haasteesta.

Kolminkertainen riski työkyvyttömyyteen

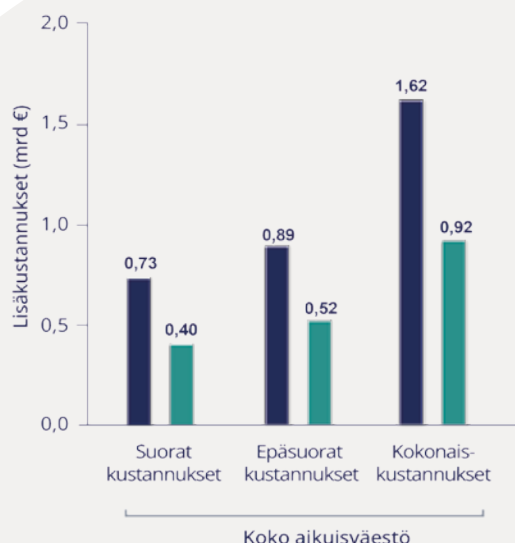
Tuore FinWeight IV -tutkimus tuo selvät luvut esiin: lihavuuden hoitamattomuus tuottaa yhteiskunnalle yli 2,5 miljardin euron vuotuiset lisäkustannukset¹. Suoriin terveydenhuollon ja lääkekustannuksiin kuluu joka vuosi 1,13 miljardia euroa, mutta suurin osa, 1,4 miljardia euroa, syntyy sairauslomista ja työkyvyttömyyseläkkeistä¹.

”Suomen kolmesta miljoonasta työikäisestä jo yli puolella on ylipainoa tai lihavuutta. Lihavuuskehitykseen tulisi suhtautua aiempaa vakavammin – jo pelkästään siksi että sillä on merkittävä vaikutus ihmi-

sen työkykyyn”, toteaa Novo Nordiskin lääketieteellinen johtaja ja asiantuntijalääkäri **Tero Saukkonen**, joka on myös FinWeight-tutkimusryhmän jäsen.

”Tutkimuksemme tulosten perusteella lihavilla henkilöillä on yli kolminkertainen riski ennenaikaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen normaalipainoisiin verrattuna¹. Mitä korkeampi painoindeksi, sitä enemmän on yli 10 vrk sairauspoissaoloja¹. Merkittävimpiä syitä sairauspoissaoloille ja työkyvyttömyyseläkkeille ovat mielen-terveys- ja liikuntaelinsairaudet¹. Kun näitä ehkäistään ajoissa, säästetään inhimillistä kärsimystä ja merkittäviä yhteiskunnallisia

Vuosittaiset lisäkustannukset (suorat, epäsuorat ja kokonaiskustannukset) laskettuna koko väestölle verrattuna normaalipainoisiin

■ BMI: 30,0–34,9

■ BMI: 35,0 +

Laskennalliset lisäkustannukset Suomen aikuisväestölle (≥18v):

BMI 30,0–34,9 1,62 mrd €/v
BMI 35,0 + 0,92 mrd €/v

Lihavuus (BMI vähintään 30) yhteensä:
2,54 mrd €/v

Ikä- ja sukupuolivakioidut luvut*

kustannuksia. Lihavuuden syyt ovat moninaiset, eikä yksilö voi yksin olla vastuussa ratkaisusta”, Saukkonen korostaa.

Hoito ei voi olla vain yksilön vastuulla

Lihavuuden taustat ovat moninaiset, mutta tärkeää on tunnistaa lihavuus kroonisena sairautena. Kyse ei siis ole yksilön saamattomuudesta tai tahdonpuutteesta vaan monimutkaisesta terveydellisestä tilasta.

Lihavuuteen liittyy kuitenkin edelleen paljon syyllistämistä ja sen hoito jää yksilön omalle vastuulle. Näin ei pitäisi olla, vaan tarvitaan avointa yhteiskunnallista keskustelua siitä, mikä tämän huolestuttavasti yleistyvän sairauden hoidossa tulisi olla yhteiskunnan vastuulla. Lihavuuden Käypä hoito -suositus määrittelee porrastetun hoitoketjun². Elintapamuutokset ovat ensisijaisia, mutta niiden rinnalle tarvitaan usein lääkehoitoa ja vaikeissa tapauksissa leikkaushoitoa².

”Kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksentekijöillä on avainrooli siinä, miten lihavuuden hoito ja ennaltaehkäisy kansallisesti järjestetään”, Saukkonen vetoaa. ”Pelkkä ennaltaehkäisy ei kuitenkaan enää riitä, sillä se ei auta niitä, joilla on jo lihavuutta. Emmehan me sydänsairauttaakaan paranna ennaltaehkäisyllä, vaan hoidolla.

Tarvitsemme siis toimivat rakenteet ja riittävät resurssit lihavuuden hoitoon ennaltaehkäisyn rinnalla.”

Rakenteiden lisäksi yhteiskunnan tulisi, paitsi inhimillisestä näkökulmasta, myös yhteiskunnalle aiheutuvien kulujen vuoksi osallistua lääkehoidon kustannuksiin. Tällä hetkellä lääkehoidon kustannukset ovat käytännössä potilaiden itse maksettavia, mikä voi useille olla este tehokkaalle hoidolle.

”Kun elämäntapaohjaus ei enää riitä vaan ihminen tarvitsee lääkehoitoa lihavuuden hoitoon, yhteiskunnan tulisi kantaa oma vastuunsa. Aivan kuten muissakin pitkäaikaissairauksissa”, Saukkonen korostaa.

Päättäjät avainasemassa

Lihavuus on merkittävä kansanterveydellinen haaste. Sillä on merkittävät vaikutukset ihmisten työ- ja toimintakykyyn ja sitä kautta pitkässä juoksussa myös työvoiman saatavuuteen.

Lihavuudella on myös merkittävät vaikutukset yhteiskuntamme kantokykyyn. Terve ja hyvinvoiva kansa on yhteiskunnan resilienssin kivijalka. Siksi lihavuuden hoitoa ei tulisi nähdä kuluna vaan investointina ihmisten terveyteen ja yhteiskuntamme kantokykyyn.

Viitteet: 1. Vesikansa A, Mehtälä, J, Aspholm S, Kallio Grönroos K, Mutanen K, Lundqvist A, Laatikainen T, Saukkonen T, Pietiläinen KH. Indirect costs constitute a major part of the total economic burden of obesity: a Finnish population-based cohort study. BMC Public Health. 2025;25:1739. <https://doi.org/10.1186/s12889-025-22978-9>; 2. Lihavuus (lapset, nuoret ja aikuiset). Käypä hoito -suositus. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim; 2020 (päivitetty 17.4.2025). Saatavilla: www.kaypahoito.fi. **Tämän mainoksen on tuottanut Novo Nordisk Farma Oy.**

teksti | Kirsi Haapamatti

UUDET ULOTTUVUUDET Undergroundiin

Rap-musiikki lisää kotiseutuylypeyttä ja sitouttaa. Skeittarit rakentavat kaupunkitilaa. Katukulttuuri on yhteiskunnallista toimintaa.

Jyväskyläläisellä Kortepohjan lähiöllä on myyttinen maine räppäreiden ”hoodeina”. Ihmisten tiedetään jopa muuttaneen sinne vetoavan katukulttuuri-imagon vuoksi. Perinteikkään Ghetto Party -tapahtuman perustaja ja Kortepohjassa itsekin asunut **Marko Kainulainen** sanoo:

– Kortepohja on liitetty hip hop-genren nousuun täällä vahvasti. Ihan jo sen takia, että siellä asui paljon alan tekijöitä, muun muassa **Rekami, Are, Kriso, Tohtori Ghetto**. Kortepohja on suomalaiselle rapille vähän sama kuin Espoon Olari on ollut. Nykyään Kortepohjassa ei enää aivan entiseen malliin näy rap-henkeä, mutta suuri merkitys sillä on ollut.

Rap-musiikille on ominaista, että siinä ”repataan” eli edustetaan, tuodaan esiin, omaa asuinseutua. Kotiseutuylypeys on ikään kuin sisäänrakennettuna. Marko Kainulainen uskoo, että monelle jy-

väskyläläiselle rap-lyriikat omasta kotikaupungista ja sen lähiöistä, vaikka Kortepohjasta ja Keltinmäestä, tuntuvat syvällä.

– Musiikki tuo tunteen, että voin olla ylpeä Jyväskylästä ja omasta lähiöstäni. Tuo ylpeys lisää merkityksellisyyttä. Rap-kulttuuriin kuuluu voimakkaasti tietynlainen salliva yhteisöllisyys, joka tavoittaa monenlaisia ihmisiä, myös vaikkapa syrjäytyneitä lähiöiden asukkaita.

Jyväskylässä on voimakas rap ja hiphop -kulttuuri, mutta sen tiivistäminen numeroiksi on hankalaa.

– Jos kysyy, moniko jyväskyläläinen räppää, se on sama kuin kysyisi, moniko jyväskyläläinen laulaa. Toiminta ei ole millään tavoin järjestäytynyttä, jolloin harrastajamääriä on mahdotonta laskea, Marko Kainulainen sanoo.

Kainulaisen ideoiden ja järjestämien hiphop-tapahtumien suosta voi päätellä jotain. *Ghetto Party* -tapahtumia on vuodesta 2009 jär-

Inka Pasanen

**IHMISET HALUAVAT VAIN
JÄRJESTÄÄ KIVOJA JUTTUJA,
EIKÄ YHDISTYKSEN
PYÖRITTÄMINEN SOVI KUVIOON.**

jestetty jo 55 kertaa, suurin osa on aina myyty loppuun.

Hiphopin ja rapin tekijöiden toiminta on Jyväskylässä usein omaehtoista, eikä aina sovi yhteiskunnan jäykkiin rakenteisiin. Järjestäytymättömyyttä Kainulainen pitää sekä hyvänä että huonona.

– Kun ennen vanhaan joku halusi järjestää jotain, perustettiin aina yhdistys. Yhdistyksen perustaminen on kuitenkin varmin tapa tappaa toiminta. Ihmiset väsyvät syyskouksiin, hallituksen ja sihteerin

valitsemisiin. He haluavat vain järjestää kivoja juttuja, eikä yhdistyksen pyörittäminen sovi kuvioon.

Omaehtoisuus vauhdittaa ja keventää toimintaa, mutta samalla heikentää mahdollisuuksia saada yhteiskunnan erilaisia tapahtumia ja toimintatukia. Usein saajan on oltava yhdistys. Ghetto Party Kainulainen järjesti ystäviensä kanssa pitkään yksityishenkilönä. Nyt hänellä on tapahtuma-alan yritys.

Kainulainen kuitenkin sanoo, että Jyväskylässä on viime vuosina

jatkuu >

Jos kysyy, moniko jyväskyläläinen räppää, se on sama kuin kysyisi, moniko jyväskyläläinen laulaa, Ghetto Party -tapahtuman perustaja Marko Kainulainen (edessä) sanoo.

jatkuu >

alettu tunnustaa hiphopin ja rapin ja muiden katukulttuurin alalajien merkitys jyväskyläläisille yhä paremmin. Ammattiopisto Gradiassa voi opiskella hip hop -muusi-
kiksi ja Alkio-opistolla on hip hop -opintolinja. Kaupunginkirjastossa on maan ensimmäinen hip hop -kirjasto.

– Toisinaan tuntuu myös, että vain isoja toimijoita ja taidelaitoksia tuetaan. Toivoisin myös, että kaupungissa ymmärrettäisiin, että pienelle toimijalle pienikin rahallinen tuki voi olla merkityksellinen. Jos on aikaisemmin saanut nolla euroa, viisisatanenkin on iso raha. Sopivia, edullisia keikkapaikkoja kaupungissa voisi myös olla enemmän.

Marko Kainulainen on Jyväskylän kaupunginvaltuuston ensimmäisen kauden valtuutettu (vas.). Hän pyrkii kulttuuri- ja liikuntalautakunnassa edistämään ruohonjuuritason kulttuuritoimintaa.

– Kaupunki on täynnä nuoria ihmisiä, jotka usein haluavat keksiä kaikkea uutta. Tätä pitäisi osata tukea edes vähän. Pienikin tuki antaa viestin, että hei, teillä on merkitystä. Tällainen lisää myös kaupungin veto- ja pitovoimaa. Ettemme ole vain läpikulkukaupunki, Kainulainen päättää.

Osallistu tavalla, joka kiinnostaa

Skeittikulttuuria tutkinut **Mikko Kyrönviita**, skeittari itsekin, Tampereen yliopistosta tunnistaa Marko Kainulaisen mainitseman ”järjestäytymättömyyskammon”.

Yhdistysten luvatussa maassa moni alakulttuuritoimija on sellainen, ettei perinteinen yhdistystoiminta kiinnosta. Kyrönviidan mukaan skeittikulttuurin sallivat

Merja Ojala

Mikko Kyrönviita

OMAETOISUUS JA KEKSELIAISYYS KARTUTTAVAT UUDENLAISTA OSAAMISTA.

muodot mahdollistavat osallistumisen ilman tiukkaa struktuuriakin.

– Moni skeittipiireissä pyörivä sanoo, että heille on tärkeämpää tehdä jotain konkreettista, ihan fyysisesti. Kaavaluonnoksen kommentointi netissä tai asukastilaisuuksiin osallistuminen eivät heitä innosta, mutta skeittipuistoa he tulevat rakentamaan innolla. On merkityksellistä, että skeittikulttuurissa on moninaisia yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuuksia.

Tutkijan mukaan skeittikulttuurin rönsyilevyys on samalla siihen liitetyn voimakkaan yhteisöllisyyden perusta. Rullalautailuun kuuluu fyysisen tekemisen lisäksi temppujen valo- ja videokuvaaminen, mikä on samalla myös kaupunkiarkkitehtuurin tallentamista. Myös musiikilla on iso rooli. Kyrönviita muistaa nuoruudessaan 1980–1990-luvuilla katselleensa skeittilehtiä ja -elokuvia ja innostuneensa lopulta kaupunkitilan haltuun ottamisesta niin paljon, että siitä tuli lopulta hänelle akateeminen ura.

– Skeittauskulttuurissa on monta puolta. Se tarjoaa mahdollisuuksia taiteelliseen ilmaisuun, yhdessä tekemiseen, liikuntaan ja päämäärätietoiseen urheiluun.

Skeittaus ei ole sidoksissa vain olemassa oleviin tiloihin, vaan sopivia harrastuspaikkoja rakennetaan vaikka mihin ”rytöläjiin”, kuten Mikko Kyrönviita kuvailee. Omaehtoisuus ja kekseliäisyys kartuttavat uudenlaista osaamista.

– Onhan se aika kova juttu, että kun rakennetaan satojen tuhansien eurojen skeittiparkkeja, skeittaajien omin päin hankkimat taidot ovat arvossaan. Skeittaajat ovat alkaneet itsekin hoksata tämän, että hei, meillä on ainutlaatuista osaamista.

Kaupunkitutkijana Mikko Kyrönviita on seurannut skeittikulttuurin asemaa yhteiskunnassa. Hän sanoo, että on tultu kauas siitä 1990-luvulla vallinneesta ajatuksesta, että skeittarit jotenkin häiritsivät kaupunkikuvaa ja muita ihmisiä.

– Kaupunkisuunnittelussa yhä enemmän pohditaan asioita myös skeittaajien kannalta. Tampereella kulttuuritalo Laikun edustan kivet ja Sampolan työväenopiston piha ovat siitä hyviä esimerkkejä. Helsingissä skeittarit hoksasivat aikanaan Kiasman museon edustan nopeasti hyväksi skeittauspaikaksi, eikä sitä

jatkun >

Keke Leppä

jatkuu >

ainakaan aktiivisesti ole haluttu suitsia.

Skeittiparkit, nuo nykyajan rintamamiestalo

Pirkanmaan Kaarikoirat on esimerkki skeittiyhteisön ponnistuksista seuraavasta hyvästä. Pieni kaveriporukka alkoi vuonna 2010 puuhata skeittipaikkaa palaneen tehdasrakennuksen tilalle Tampereelle. Nyt Kaarikoirien hallilla käy säännöllisesti tuhannen skeittajan joukko. Yhdessä tehdään myös uusia skeittauspaikkoja. Yhdistys tarjoaa ilmaisia harrastusvuoroja peruskoululaisille. Tampereen kaupunki on yhdistyksen tärkeä kumppani. Yhdistyksen puheenjohtaja **Teemu Grönlund** kuvailee skeittikulttuurin vastaavan juuri niihin tavoitteisiin, joita kaupunki-strategioihin toiveikkaana kirjaataan.

– Skeittikulttuuriin liittyy yhdessä tekeminen ja ongelmien ratkaiseminen ja omaan elinympäristöön

vaikuttaminen. Skeittipuistot ovat paikkoja, joita kaupunkilaiset itse ovat halunneet. Ne ovat kaikille avoimia kokoontumispaikkoja, joita ei kaupunkitilassa lopulta kovin monia ole. Niissä on rento tunnelma, kaikenlaiset ihmiset ovat tervetulleita. Tällaista talkoohenkeä kaikkialla peräänkuulutetaan. Kun porukka sotien jälkeen rakensi jengille rintamamiestaloja, 2000-luvulla rakennetaan skeittipaikkoja, Grönlund vertaa.

Teemu Grönlund sanoo, että saliliva skeittikulttuuri ottaa mukaansa kaikki, osaamisesta riippumatta.

– Osallistuminen tapahtumien järjestämiseen ja skeittipuistojen rakentamiseen ja huoltoon tuo onnistumisen kokemuksia, mikä lisää nuorten pystyvyyden tunnetta. Se kannustaa ihmisiä vaikuttamaan elinympäristönsä. Sitä me Kaarikoirissa haluamme tukea.

Teemu Grönlund työskentelee myös koordinaattorina syksystä 2021 ajan toimineella SAMKE:n

lukion skeittilinjalla. Tampere on säästösyistä lakkauttamassa skeittilinjaa. Hakijoita on ollut verrattain vähän. Grönlundia päätös harmittaa.

– Linja on toiminut hyvin. Se on vastannut siihen, mitä uusi opetussuunnitelma edellyttää eli opiskelijat ovat päässeet koulun seinien sisäpuolelta ulos kaupunkiympäristöön, tekemään oikeita asioita. On järjestetty tapahtumia, opeteltu audiovisuaalista ilmaisua ja tutkittu kestävästä kaupunkikehityksestä skeittauksen lajiharjoittelun lisäksi. Lisäksi linjan sisällöt ovat tukeneet SAMKE:n lukion viestintä- ja urheilulinjan sisältöjä.

Lukuvinkki:

Lokakuussa 2025 ilmestyneessä **Tekojen kaupunki** -kirjassa (SKS) on Mikko Kyrönviidan ja Antti Wallinin artikkeli Duunaa lte Yo! DIY ja skeittiparkkirakentamisen taito.

Satu Olkkonen

Kun kulttuuri lyötiin lihoiksi

Harvaanasutulla seudulla asuvana kulttuuritoimijana minua pännii eniten ylätasen hyvinvointipuhe, jota kukaan ei ole tekemässä ja josta kukaan ei ota vastuuta. Kulttuuritoimea ei johdeta osaamisperusteisesti, ei pitkäjänteisesti, eikä tietoon perustuen. Kokonaisuuksia ei hahmoteta, vaikutuksia, syitä ja seurauksia ei osata tai haluta ymmärtää.

Sen sijaan muutoinkin jo kaluttujen kulttuuripalveluiden äärellä mietitään entisestään, mistä vielä voisi nirhata tai löytää toinen toistaan saivartelevampia ilmaisia kulttuuripalveluiden turhuutta kuvaamaan. Mielessäni luuppaa usein lause: ymmärtää kaiken hinta, mutta ei minkään arvoa.

Vaikka kulttuurilla ei koskaan ole mennyt kunnissa hyvin sen perusteella, miten kuntastrategioissa esitetyt väitteet ovat tupanneet jäämään tienvarsimainoksen tasolle, nykyhetki neljän vuosikymmenen kokemuksellani on pahin. Mikä tahansa kulttuurihistoriallisesti vaalimisen arvoinen ollaan valmis lyömään talouskuriviitekehityksen sisällä säpäleiksi.

Kuntien kulttuuri myytiin, kun sitä alettiin hosuen hoitaa toisella kädellä metrilakutoripäiviksi ja pallon heittelyksi. Kokonaisuuksien hahmotus on sivuraiteilla aina silloin kun kilvan arvostellaan, että tätäkö sitä sitten pitäisi vielä tukea. Hyvin toteutetuissa kulttuuripalveluissa tunnetaan mennyt, nykyhetki ja tulevaisuus, jota kulttuuripalvelut rakentavat, tukevat, edistävät ja vaalivat. Ne eivät toimi maaperää tuntematta etäältä ja liian läheltä katsottuna niistä tehdään mielipidekysymys. Se, että kunnallinen päätöksenteko on itse laittamassa kapuloita rattaisiin minkä ehtii, ei synnytä yhdellekään nuorelle mielihaluja palata takaisin sinne, mistä he kerran lähtivät. Pistemäisellä ja lyhytnäköisellä ajattelulla U-käännöksestä - paluumuutosta eli siitä pito- ja vetovoimasta - tulee mahdottomuus.

Kun politiikalla ei näytä olevan juurikaan tekemistä moraalien tai etiikan kanssa, suositelen kuntien virka- ja luottamushenkilöille Taidetestaajien tapaista taidepläjäystä - aloittaen vaikkapa Aki Kaurismäen työläistrilogialla pienen ihmisen ponnisteluista ja tarpeesta arvokkuuteen. Niistä voi löytää sellaisen kunnan tehtävän, jossa ihmisen kuin ihmisen on hyvä. Asiakirjapuolelta käypä suositus voisi olla Huoltovarmuuskeskuksen raportti kulttuurialan merkityksestä. Siitä ne sellaiset sanat kuin kulttuurihyvinvointi, kulttuurikasvatus, osallistumisen kulttuuri, sivistystahtoisuus ja sivistykselliset oikeudet lähtevät sitten päivittymään. Luksuksesta raportissa ei ole mainintaa.

Satu Olkkonen on vieraileva tutkija Taideyliopistossa, jonka viimeisimmässä hankkeessa on elvytetty vuosikymmeniä hiljaiseloa viettänyttä työväentaloa kulttuuritaloksi vastaamaan tutkittuun tietoon tämän päivän ihmisyyhteisöjen eriarvoisuuden kokemuksista ja seurauksista. Talon alkusanoissa vuodelta 1909 sanotaan: "ei täytetyt aitat rikkaaksi tee, jos tyhjäksi henki jääpi." Talossa vuosina 2024 – 2025 on sävelletty, katsottu elokuvia, keskusteltu niistä, piirretty, kirjoitettu, tehty graffiteja, räpätty, laulettu kuorossa, kuultu runoja, tanssittu ja syöty yhdessä, eri-ikäiset ja erilaiset ihmiset yhdessä.

PAINOTETTU OPETUS

– mitä se antaa ja kenet siihen valitaan?

Painotetusta opetuksesta on kehkeytynyt yksi koulutuskeskustelun kestoaiheista. Koulut tarvitsevat vetovoimaa ja lahjakkaille halutaan mahdollisuuksia, mutta toisessa vaakakupissa painavat perusopetuksen tasa-arvoisuus, koulushoppailu ja yhä enemmän myös koululaisten hyvinvointi. Tutkimus syventää näkemystä siitä, mitä oikein saadaan, kun valitaan painotettu opetus.

Väitöskirjatutkija **Mari Siipola** Turun yliopistosta tutkii oppilaiden hyvinvointia peruskoulun painotetussa ja yleisopetuksessa. Hän toteaa, että useat tutkimukset osoittavat painotetun opetuksen valintamenettelyn erottelevan oppilaita perheen sosio-ekonomisen aseman mukaisesti.

– Oppilaita valitaan epäsuorasti muista syistä kuin kiinnostuksen tai kyvykkyyden perusteella. Esimerkiksi Helsingissä ja Turussa tehdyissä tutkimuksissa näkyy, että painotettuun opetukseen päätyy tietynlainen oppilasjoukko. Heillä on usein korkeakoulutetut vanhemmat ja aiempaa harrastuneisuutta valittavaan aineeseen, koska perheellä on ollut varaa tukea harrastusta, Siipola erittelee.

Turussa ei saatu odotettuja hyötyjä

Siipolan työ alkoi Turussa toteutetussa tutkimuksessa, jossa selvitettiin painotetun opetuksen yhteyksiä oppimistuloksiin ja hyvinvointiin. Painotetuissa ryhmissä opiskelevien on todettu suhtautuvan oppimiseen positiivisemmin

ja pyrkivän asioiden syvää ymmärtämiseen.

Odotettua tulosta painotetun opetuksen positiivisesta vaikutuksesta matemaattisen ajatteluun ja luetun ymmärtämiseen ei kuitenkaan saatu, vaan hyödyt jäivät tältä osin vähäisiksi.

– Tutkimme tehtävien avulla kuudennen luokan oppilaita, ja alakoulun lopussa painotetussa ryhmässä olevat saivat parempia tuloksia. Yläasteella painotetun ryhmän korkeat tulokset pysyivät, mutta yleisluokilla oppimista tapahtui enemmän, jolloin ryhmien väliset erot kaventuivat. Tulos koski erityisesti poikia, Siipola toteaa.

Väitöskirjansa lähtöoletuksena Siipolalla oli, että painotetulla opetuksella voi olla negatiivisia vaikutuksia hyvinvointiin eli se aiheuttaisi suorituspainetta ja stressiä. Turussa osoittautui, ettei eroja painotetun ja yleisopetuksen välillä ollut.

– Tytöt kokevat enemmän uupumusta yleisopetuksessa. Painotettuun opetukseen on ehkä valittu heitä, jotka voivat hyvin, Siipola sanoo.

jatkuu sivulla 47

iStockphoto

PAINOTETTU OPETUS

- Painotetussa opetuksessa jotakin oppiainetta tai aihealuetta opiskellaan tavallista enemmän.
- Tavoitteena on syventää osaamista ja tukea oppilaiden kiinnostuksen kohteita.
- Oppilas voi syventyä esimerkiksi musiikkiin, matemaattis-luonnontieteellisiin aineisiin, liikuntaan tai tieto- ja viestintä-tekniikkaan.
- Opetukseen haetaan yleensä erikseen, usein soveltuvuuskokeen tai haastattelun kautta.

Hetassa ja Kilpisjärvellä kuntosalin ovet avautuvat mobiilitunnisteella

Enontekiön kunnan kuntosalien ovet Hetassa ja Kilpisjärvellä avattiin digiaikaan alkuvuodesta 2025.

Kuvassa Virpi Töyrylä

Lapin pohjoisimman kunnan asukkaat ja matkailijat pääsevät kuntosaleille ostamalla käyttöoikeuden verkosta ja ovet avautuvat puhelimeen ladattavalla applikaatiolla.

Enontekiön kunnan hyvinvointiohjaaja Virpi Töyrylä on tyytyväinen uuteen ratkaisuun. Aikaisemmin - kahden 180 km etäisyydellä olevien - kuntosalien avainlöpyskä-rumba työllisti viittä kunnantyöntekijää Hetassa ja Kilpisjärvellä avainkoodi-rumba työllisti kaksi henkilöä. Jatkuvien Excel-taulukkojen päivittäminen oli työlästä ja epävarmaa oli, ovatko kaikki käyttöoikeudet laskutettu tai Zettle-maksulinkki lähetetty ja maksettu.

- ***Vanha järjestelmä vei hirveästi työaikaa. Kuntosalin käyttöoikeus – avainlöpyskän saanti - lähti asiakkaan hakemuksesta, sen jälkeen laskutus, kirjastolta avainlöpyskän nouto, ja sitten seuranta Excelillä, kuka on maksanut mitään, Virpi Töyrylä listaa.***

Töyrylä tiesi, että fiksua varausjärjestelmiä on olemassa. Selvittely johti rovanienemäläisen Seniortekin e-Tilat varaus- ja kulunvalvontajärjestelmän käyttöönottoon.

Säästöt työajassa – tuloja käytöstä

Investointina e-Tila-järjestelmä on jo yhdeksän kuukauden käytöllä poistanut turhaa työtä, helpottanut asiointia ja tuonut uusia, monipuolista kuntosalin käyttäjäkuntaa matkailijoista, ohikulkijoista, tilapäistyöntekijöistä ja kunnan omasta väestä. Kuntosalivarauksen, kun voit maksaa vaikka kuntosalin ovella. Reaaliaikaisessa laskutuksessa ei tule inhimillisiä virheitä, kuten aikaisemmin saattoi käydä.

- Asiakkaan maksaessa kotisohvalta kuntosalin käyttöoikeuden, maksu menee suoraan kunnan kassaan oikealle kustannuspaikalle. Mobiilitunnustuksella oven avaus poistaa myös kuntosalin väärinkäytökset, puhelinta kun harvemmin annetaan kaverille, Töyrylä kertoo.

Mobiilikuntosalikorttia voidaan käyttää niin Hetassa kuin Kilpisjärven laadukkaissa kuntosaleissa samalla hinnalla. Kuntosalin voi maksaa käytön mukaan joko päiväksi, kuukaudeksi, kolmeksi, kuudeksi kuukaudeksi ja vuodeksi. Maksun voi hoitaa myös Smartum-liikuntaedulla mobiilisti. Investointi on maksettu takaisin noin viidessä kuukaudessa.

Digitaalista lukujärjestystä Töyrylä pitää loistavana. Siihen voidaan näppärästi päivittää kuntosalin vakiovuorot, siivoukset ja muut poikkeamat aukioloissa. Niille, joilla ei ole älypuhelin tai ei ole mahdollista ladata mobiilisovellusta, heille on tarjolla Enontekiö-kortti, joka mahdollistaa sille pääsyn.

Liikkumisen iloa

Kuntosalin kävijämäärät ovat kasvaneet. Tutkittua tietoa siitä, onko se järjestelmän helppouden vai suoran laskutuksen ansiosta, ei ole vielä tiedossa. Se on tunnistettu, että käyttäjissä on huomattavasti enemmän ulkopaikkakuntalaisia. Huonot sääolot antavat matkailijoille ja ohikulkijoille mahdollisuuden kuntoilla salilla. Kuntosalin laitteisto on monipuolista ja kestää vertailua, joten kovakuntoisempikin saa treenille vastusta.

Töyrylän mukaan kuntalaisilta on tullut hyvää palautetta sovelluksen helposta käytöstä ja toimivuudesta. Seniortekin tuki on ollut aina saatavilla, apua ja neuvoja on saatu hyvin. Alun totuttelun jälkeen, on opittu itse ratkaisemaan pulmia. Järjestelmä on luotettava. Kuntosalin käyttö ei ole enää kiinni virka-ajasta, ja salille pääsee joka päivä aukioloaikoina. Liikkumisen iloa tuo myös joustava pääsy kuntosalille.

Faktalaatikko

Investointi maksoi 4 050 €. Käyttö alkoi 13.1.2025. Järjestelmän kuukausihinta on 393 € (sisältää alv:n, mobiilitunnisteen ja laitteiston). Syyskuuhun 2025 mennessä kuntosalimaksun maksaneita on 586 henkilöä.

Tekniikka

E-tilat -varaus- ja kulunvalvontajärjestelmässä on integroituna Security Expert -kulunvalvonnan, Asio -tilanvarausjärjestelmän ja Idescon mobiilitunnisteita lukevat kulunvalvontalukijat ja Idesco ID -mobiilisovellus. Idesco ID -sovelluksella tunnistetaan kuntosalin ovella olevan henkilön puhelimesta asiakkaan kulkuoikeudet.

seniortek.fi | enontekio.fi

jatkuu sivulta 45

Viime vuonna julkaistussa tutkimuksessa Siipola kollegoineen sai lisää viitteitä siitä, että painotetun opetuksen valintamenettely voi kohdistua myös oppilaiden mielen-terveyteen. Kun koulumenestys ja perhetausta otettiin huomioon, ty-
töillä havaittiin enemmän ahdistu-
neisuutta yleisopetuksessa, mutta
pojilla enemmän painotetussa ope-
tuksessa.

Valitaanko jatkossa taipumusten vai oman mielenkiinnon mukaan?

Siipola ei ota kantaa siihen, miten painotettu opetus olisi hyvä järjes-tää – tai jättää järjestämättä. Tutki-mustulosten tulisi ennen kaikkea herättää pohtimaan, miten oppi-laat valitaan painotettuun opetuk-seen.

Siipolan mukaan valituissa ko-rostuu sosioekonomisen aseman li-säksi suomenkielisyyks. Suomea toisena kielenä opiskelevia tai tu-kea saavia oppilaita valikoituu pai-notettuun opetukseen vain vähän, ja erikoisluokista muodostuu varsin homogeenisiä.

On syytä kysyä, kohdistuuko va-linta vähemmän kyvykkyyteen ja enemmän johonkin muuhun, ja ovatko homogeeniset ryhmät otolli-simpia paikkoja esimerkiksi taideai-neiden opiskeluun.

Painotettu opetus liitetäänkin usein taideaineisiin, joiden tunti-määrät ovat herättäneet pitkään huolta, ja kulttuurileikkausten myö-tä kysytään myös, saadaanko aloille enää uusia osaajia.

**KUN KOULUMENESTYS JA
PERHETAUSTA OTETTIIN
HUOMIOON, TYTÖILLÄ HAVAITTIIN
ENEMMÄN AHDISTUNEISUUTTA
YLEISOPETUKSESSA, MUTTA
POJILLA ENEMMÄN PAINOTETUSSA
OPETUKSESSA.**

Liisa Rannankallio

Mari Siipolan mielestä tutkimustulosten tulisi ennen kaikkea herättää pohtimaan, miten oppilaat valitaan painotettuun opetukseen.

– Totta kai on hyvä asia, että tai-to- ja taideaineista kiinnostuneet saavat enemmän opetusta paino-tetuissa ryhmissä, mutta se kos-kee vain pieniä joukkoja. Suurin osa koululaisista ei ole painotetussa opetuksessa, joten joukko jää kape-aksi, Siipola huomauttaa.

Painotetun ja yleisopetuksen ryhmät opiskelevat lähes aina eril-lään, eikä ryhmien sekoittamisen mahdollisista hyödyistä tai haitoi-sista ole vielä selkeitä tutkimustulok-sia. Keravalla painotuspolkumallissa on kuitenkin lähdetty uudistamaan valintoja poistamalla tasokokeet. Jokainen oppilas voi valita itseään kiinnostavaa suuntautumista. Tästä mallista Siipola odottaa tutkimustu-loksia mielenkiinnoilla.

Joustoa vanhojen ratkaisujen sijaan

Jopa tasokurssien paluu heitetään tietyin väliajoin mukaan sekoitta-maan koulujen pakkaa, ratkaisuna niinkin monimutkaisiin kysymyk-

siin kuin PISA-tulosten parantami-seen tai lahjakkaiden opetukseen.

Tasokursseihin on tutkijoiden keskuudessa suhtauduttu torjuvasti, ja myös Siipolan kanta on selvä. Nii-denkin vaarana on oppilaiden jakau-tuminen perhetaustan mukaisesti.

– Pohtisin muita ratkaisuja, ku-ten joustavaa ryhmäjakoa oppitun-neille, mutta ei pysyviä tasoryhmiä, ettei käy niin, että tietyt oppilaat jää-vät pysyvästi heikon tason ryhmiin, tutkija linjaa.

➔ *Lataa lisätietoa täältä:*

Turun kaupunkitutkimusohjelma: Painotetun oppimisen hyödyt jäävät oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta vähäisiksi Turussa.

teksti | Kirsi Haapamatti

TAIDETTA ITSE KULLEKIN SÄÄDYLLLE

*– Tavoitteet on ylitetty kaikilla mittareilla, Suomen lasten-
kulttuuriliiton Taidetestaajat-kulttuurikasvatusohjelman
päällikkö Joonas Keskinen sanoo Taidetestaajat-ohjelmasta.
Kiittelyn ja palkitun ohjelman jatkuminen on nyt vaakalaudalla.*

Vuodesta 2017 saakka toiminut Taidetestaajat-ohjelma on vienyt yli puoli miljoonaa kahdeksasluokkalaista taiteen äärelle. On vierailtu kaupunginteattereiden ja -orkestereiden suurissa saleissa, pienissä metsäkonserteissa, Ateneumissa, nykysirkusesityksissä ja draamallisissa mysteeripeleissä. Noin 7 miljoonan euron luku-
vuosibudjetilla pyörivä toiminta on kouluille eli kunnille täysin maksutonta.

Taidetestaajat-ohjelmassa alusta alkaen mukana ollut **Joonas Kes-**

kinen uskoi ideaan alun perinkin, mutta on silti vähän myös yllättynyt.

– Koulujen osallistumisprosentti on 100, eivätkä koronavuodetkaan sitä ole horjuttaneet. Tämä on yllättänyt iloisesti, sillä olihan ohjelman aluksi iso työ jalkauttaa idea. Pian huomattiin, että konseptille on aivan selkeästi tilausta.

Taidetestaajat on kulttuurikasvatusohjelma, joka vie vuosittain 70 000 peruskoulujemme kahdeksasluokkalaista opettajineen yhteen tai kahteen taidekohteeseen lukuvuoden aikana. Toteutus on tehty

Annika Parkkonen

Nina Susi

**TAIDETESTAAJAT-OHJELMA VIE
VUOSITTAIN 70 000 PERUSKOULUJEN
KAHDEKSASLUOKKALAISTA
OPETTAJINEEN YHTEN TAI
KAHTEN TAIDEKOHTEESEEN.**

kouluille mahdollisimman helpoksi: ne vain ilmoittavat halukkuudestaan olla mukana, ja saavat käytännössä avaimet käteen -palvelun. Bussi noutaa koululaiset taiteen äärelle.

Idean isännöys on Suomen Kulttuurirahastolla, jonka tukemana ohjelman piti olla käynnissä kolmen lukuvuoden ajan, 2017–2020. Tukijaksi lähti myös Svenska kulturfonden. Ohjelmaa pyörittää Suomen lastenkulttuuriliitto.

Myös Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö rahoitti hanketta

syksystä 2020 kevääseen 2024, mutta eduskunta päätti olla jatkamatta rahoitusta syksystä 2024 alkaen. Tällä hetkellä ohjelma toimii Suomen Kulttuurirahaston ja Svenska kulturfondenin tuella. Niiden kanssa rahoitus sopimus on voimassa kevätlukukauteen 2027. Säätiöt ovat ilmoittaneet, etteivät jatka tukea sen jälkeen.

Sekä Suomen Kulttuurirahasto että Svenska kulturfonden viestivät, että niin hyvä ohjelma kuin Taide-

jatkuu >

Joonas Keskinen on todistanut monia hienoja hetkiä kahdeksaluokkalaisten Taide-testaajien matkassa. ”Parhaimmat hetket ovat sellaisia kun näkee, että nuori innostuu jostain uudesta. Kerran erään teatteriesityksen aikana nuori lippis päässään selosti kavereilleen ääneen, mitä näyttämöllä tapahtui. Sellaista intensiteettiä oli hienoa seurata, vaikkei se nyt ehkä perinteisen teatteriyhteisön mieleen olisikaan.”

EDUSKUNTA PÄÄTTI OLLA JATKAMATTA HANKKEEN RAHOITUSTA SYKSYSTÄ 2024 ALKAEN.

Robert Seger

jatkuvu >

hankkeita aina vain rajatun ajan.

– Taidetestaajat on nyt niin vaikiintunut ja toimiva konsepti, että sen rahoituksen tulisi olla nykyistä laajempaa ja vakaampaa, sanoo Svenska kulturfondenin toimitusjohtaja **Sören Lillkung**.

Kulttuurirahaston toimitusjohtaja **Susanna Petterssonin** mukaan nyt on hyvä hetki alkaa rakentaa hyvin toimivalle konseptille seuraavaa vaihetta.

– Säätiöt ovat rahoittaneet Taidetestaajat liki 50 miljoonalla eurolla. Ohjelma on kokonaisuutena täysin ainutlaatuinen ja mittakaavaltaan historiallisen suuri satsaus, joka on vuodesta 2017 mahdollistanut kasiluokkalaisten elämykset taiteen parissa. Olemme todella ylpeitä jokaisesta ohjelman aikana toteutetusta käynnistä.

Joonas Keskinen pohtii tilannetta:

– Kun rahoituksen tulevaisuus on nyt vaakalaudalla, se tietenkin vai-

kuttaa paljon. Ohjelmasisältöjä suunnitellaan pitkälle tulevaisuuteen, ja nyt tuo suunnittelutyö vaarantuu. Käytännössä säätiöiden tukea ei voi korvata muu taho kuin valtio, ja sen kanssa me nyt neuvottelemme. Tarvitsemme päätöksen jatkosta keväällä 2026, tai meidän täytyy alkaa irtisanomaan sopimuksiamme ja ajamaan toimintaa alas.

Tuntuu erikoiselta, ellei laajas- ti kiiteltyyn ja hyvää palautetta kouluilta, opettajilta ja taiteentekijöiltä saanut ohjelma saisi jatkoa. Taidetestaajat näyttää saavan runtua osana hallituksen kulttuurileikkauksia, mutta kuten kulttuurilla ylipäätään, ohjelmalla on kokoaan suurempia vaikutuksia.

– Kyse ei ole vain siitä, että jokainen kahdeksaluokkalainen pääsee osalliseksi taiteesta. Taidetestaajat-ohjelma on huomioitu ja palkittu (mm. oikeusministeriön demokratiapalkinnon kunniamaininta) demokratian edistäjänä. Oh-

TAIDETESTAAJAT-OHJELMA ON TUONUT MERKITTÄVÄN LISÄRESURSSIN KUNTIEN KULTTUURIKASVATUSOHJELMIIN ULKOPUOLISELLA RAHOITUKSELLE.

Ohjelma myös vastaa perusopetuslaissa koululle annettuun tehtävään ja perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteisiin sekä auttaa toteuttamaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa jokaiselle lapselle taattua oikeutta osallistua taiteisiin. Se myös vastaa lähestulkoon kaikkiin OKM:n kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteisiin, Keskinen luettelee.

Selonteossa viitataan taiteen saavutettavuuteen, jokaisen oikeuksiin päästä sen äärelle tulotasosta ja asuinpaikasta riippumatta ja todetaan, että kulttuuri on muutosvoima, jolla on ”keskeinen rooli viisaisten ongelmien ratkaisussa, yhteiskunnallisen muutoksen ajurina sekä demokratian ja yhteisöllisyyden vahvistajana”.

Joonas Keskinen pohtii taidetestauksen mahdollisesti päättyessä syntyvää aukkoa kuntien kannalta. Ohjelma on tuonut merkittävän lisäresurssin kuntien kulttuurikasvatusohjelmiin ulkopuolisella

rahoituksella. Onko kunnilla jatkossa varaa maksaa pääsyliput ja matkakulut omasta pussista?

– Kuluja koituu, jos kunnat koettavat edes jossain määrin lähteä tarjoamaan vastaavaa toimintaa koululaisille. Näin on erityisesti maakuntakeskusten ulkopuolella, joissa välimatka lähimpään teatteriin tai museoon saattaa olla kymmeniä tai jopa satoja kilometrejä.

Taidetestauksen jatkonäkymät heijastuvat myös taidetoimijoihin, joista monet ovat kuntien omistamia.

– Taidetestaajat-ohjelma ostaa melkoisen määrän lippuja erilaisiin esityksiin ympäri Suomea. Sillä on taloudellista merkitystä toimijoille. Mitä rahojen väheneminen vaikuttaa esimerkiksi kaupunginteattereihin, -museoihin ja -orkestereihin ja erityisesti niiden yleisötyöhön?

Taidetestaajat oli marraskuussa 2025 myös ikävissä otsikoissa, kun Suomen Kansallisbaletin esityksessä vierailleet nuoret käyttäytyivät asiat-

tomasti. He huutelivat ja jopa heittelivät tanssijoita esineillä. Joonas Keskinen tuomitsee nuorten käytöksen täysin, ja sanoo, että siihen voimakkaasti myös puututaan. Keskustelutanssijoiden, taideorganisaation, koulun ja Taidetestaajat-ohjelman kesken ovat sujuneet hyvin.

– Me kaikki olemme vahvasti sitä mieltä, että kasvatusta, taidekasvatusta ja kaikenlaista koulun ulkopuolisiin oppimisympäristöihin menemistä tarvitaan lisää. Tällainen ikävä esimerkki on selkeä viesti sen puolesta.

Keskinen sanoo myös, että Taidetestaajat-käynnit hätyyttelevät pian miljoonan kävijän rajapyykkiä. Siihen nähden on hienoa, että häiriökäyttäytymistä on ollut vain kourallinen.

– Joka yhtään tuntee yläkoulu- maailmaa ja tietää, millaista siellä voi olla, voi vähän yllättyäkin, miten hyvin käynnit ovat pääsääntöisesti sujuneet. •

Sanna Krook

teksti | Kirsi Haapamatti

NÄIN TEHDÄÄN UUSIA TEATTERINKÄVIJÖITÄ

*Seinäjoen kaupunginteatteri on ollut taidetoimijana mukana Taide-
testaajien alusta lähtien. Teatterilla on ollut yhdeksän Taidetestaajat-
produktiota, ja niissä on käynyt kaikkiaan yli 11 500 koululaista 19
kunnasta ympäri Etelä-Pohjanmaata sekä Kokkolasta ja Tampereelta.*

**TEATTERIKOKEMUS
VOI HERÄTTÄÄ KIPINÄN
TEATTERIIN.**

Toimitusjohtaja **Milla Hautala** kuvaa taidekasvatusohjelmaa erittäin merkitykselliseksi teatterin jatkuvuuden kannalta.

– Miten muuten me kasvatamme uusia teatterinkävijöitä? Ilman ohjelmaa moni lapsi ja nuori ei ehkä koskaan tulisi käyneeksi taiteen äärellä. Kokemus voi herättää kipinän teatteriin. Olen tavannut nuoria, jotka innostuivat teatterista taide-

testaajina, ja nyt nuorina aikuisina vierailevat meillä säännöllisesti.

Mitä tapahtuu teatterin taloudelle, jos Taidetestaajat loppuu?

– Lipputulot eivät ole isoin juttu tässä. Taidetestaajat ei maksa koululaisten teatterilipusta täyttä hintaa, vaan alle puolet siitä. Teatterin talous ei kaadu, jos yhteistyö loppuu, mutta toki sillä vaikutuksen-

Vuonna 2024 Seinäjoen kaupungin-teatterin Taidetestaajat-kohteena oli Seili-musikaali. Se kertoo sairaala-saaren naisista sadan vuoden takaa. Koululaisryhmille pidettiin näyttämöl-tä alustus ennen näytöstä, ja mukana oli myös Mieli ry:n edustaja. Vuoden 2026 esitys on Niskavuoren Heta.

Anna Valtari/Seinäjoen kaupunginteatteri

Taidetestaajat-ohjelma on Milla Hautalan mielestä nuorille merkityksellinen mahdollisuus tutustua teatteriin.

sa on, juuri tuon jatkuvuudenkin kannalta, Milla Hautala sanoo.

Seinäjoen kaupunginteatteril-la on palkattuna yleisötyönteki-jä, joka on yhteyshenkilö koulujen suuntaan ja koordinoi teatterin tai-detestaajille tarjoamat lisämateriaa-lit ja muun ohjelman. Lisäohjelmaa ja -materiaaleja taidetoimijoilta edellytetäänkin. Tavoitteena on sy-vällisempi kosketus teokseen ja teatterin maailmaan kuin pelkkä esityksen katsominen.

– Uskoakseni moni varsinkin pienempi teatteri, on pystynyt palk-kaamaan yleisötyöntekijöitä juuri Taidetestaajat-ohjelman ansiosta. •

PAREMPAA DIALOGIA KUNTIEN ARKEEN

Kokouksissa puhutaan paljon, mutta usein käy niin, että vain harva ääni kuuluu. Tutkimus selvittää, miten kuntien tiimit löytäisivät paremmin yhteisiä säveliä ja kuinka dialogi voisi tehdä kokouksista aidosti yhdessä ajattelemisen paikkoja.

Kun Tampereen yliopiston puheviestinnän yliopisto-opettaja ja viestinnän väitöskirjatutkija **Terhi Meriläinen** pyysi opiskelijoi- taan keskustelemaan ryhmissä, hän huomasi jotakin olennaista puuttu- van.

– Jos sanoin, että keskustelkaa viisitoista minuuttia, oletin, että he todella työstäisivät aihetta yhdes- sä. Mutta usein keskustelu karkasi muualle tai jäi parin aktiivisen va- raan.

Koronapandemian aikaan alkun-

sa saanut havainto alkoi vähitellen kypsyä tutkimusaiheeksi.

– Tajusin, että tällaisiahan ne keskustelut työelämässäkin usein ovat. Olen aiemmin työskennellyt muun muassa viestinnän ja mark- kinoinnin tehtävissä, ja kokemus on tuttu niiltäkin ajoilta. Kokouksissa usein vain muutama puhuu, suuri osa on hiljaa, ja vaikka niissä käyte- tään yhteistä aikaa, asioita ei välttä- mättä työstetä yhdessä.

Kokoukset ovat keskeinen työ- elämän yhteistyön muoto, ja nii-

tä pidetään valtavia määriä – myös kunnissa. Silti ne aiheuttavat paljon tyytymättömyyttä.

– Hyvistä kokouksista puhutaan työhyvinvoinnin edistäjinä, mut- ta toisaalta moni kokee kokoukset turhauttavina ja tehottomina. Se sai minut pohtimaan, miten kokouk- sista voisi tulla aidosti keskustelua mahdollistavia.

Dialogi kokousten ytimeen

Terhi Meriläisen väitöskirja kes- kittyy kokousvuorovaikutukseen ja

erityisesti siihen, miten dialogi ilmenee erilaisten työyhteisöjen kokouksissa.

– Dialogi on keskustelun muoto, jossa pyritään vastavuoroisuuteen – ei siis vain oman näkökulman esittämiseen, vaan myös toisen kuulemiseen ja yhteisen ymmärryksen rakentamiseen. Siinä voidaan löytää ratkaisuja ja ideoita, joita kukaan ei olisi yksin keksinyt.

Tutkimus tarkastelee tiimien ja työryhmien kokouksia, ei esimerkiksi valtuustojen muodollisia istuntoja, joissa on tarkka agenda. Tavoitteena on tuottaa dialogisen kokouskeskustelun malli, jota tiiminvetäjät ja esihenkilöt voivat hyödyntää omassa työssään.

– Meillä on paljon tehtäväkeksiä kokouksia ja palavereja. Asioiden pitää saada tehdyksi, joten se on ymmärrettävää ja järkevää. Mutta koska ihmiset kokoontuvat yhteen, paikalla on myös heidän ajattelunsa ja heidän väliset suhteensa. Onnistunut dialogi voi auttaa ymmärtämään toisia paremmin ja löytämään yhteisiä ratkaisuja. Siksi vuorovaikutuksen laatu on olennaista.

Kokouksia on kaikkialla, mutta niistä puhutaan usein lähinnä aikataulujen ja tehokkuuden näkökulmasta. Meriläinen haluaa tuoda rinnalle toisen, ihmisläheisemmän ulottuvuuden.

– Dialoginen keskustelu voi myös lisätä työn merkityksellisyyttä. Kun kokouksissa kuullaan ja tullaan kuulluiksi, se heijastuu työhyvinvointiin.

Havainnoinnista käytäntöön

Meriläinen toteuttaa tutkimuksensa artikkeliväitöskirjana useassa vaiheessa. Ensin hän analysoi, miten dialogisuus näkyy aiemmassa kokoustutkimuksessa ja niin sanotuissa hyvän kokouksen määritelmässä. Sen jälkeen hän paneutuu havainnoimaan kuntaorganisaat-

tioiden tiimien kokouksia: miten keskustelu etenee, millaisia dialogisia hetkiä syntyy ja missä ne katkeavat?

Myöhemmin seuraa niin sanottu dialogi-interventio, jossa tiimit py-sähtyvät yhdessä pohtimaan omaa keskustelutapaansa.

– Käymme läpi, mitä dialogi tarkoittaa, jonka jälkeen tiimit jatkavat kokouksiaan. Sitten havainnoin uudelleen, onko heidän keskusteluissaan muutosta. Opettajana olen nähnyt, että jo pelkkä dialogista puhuminen voi muuttaa tapaa keskustella.

Hän kertoo, että puheenjohtajan roolia sekä kokouskäytänteitä on tutkittu melko paljon, mutta ei juurikaan sitä, miten dialogi ilmenee tiimien kokouksissa.

– Ei selvästikään riitä, että ollaan kiinnostettu vain puheenjohtajan roolista. Pyrin lisäämään ymmärrystä dialogisista hetkistä ja dialogin etenemisestä.

Kunnissa dialogille on erityinen tarve

Kuntaorganisaatioissa tehdään päivittäin päätöksiä, jotka koskettavat sekä työntekijöitä että kuntalaisia. Siksi hyvä keskustelukulttuuri ei ole Meriläisen mukaan vain sisäisen yhteistyön kysymys, vaan myös osa demokratiaa ja palvelujen kehittämistä.

– Kun tiimit kunnissa pystyvät käymään rakentavaa, kuuntelevaa keskustelua, se voi parantaa paitsi työyhteisöjen hyvinvointia myös päätösten laatua. Dialogi on tapa tehdä asioita yhdessä, hän pohtii.

– Jos väitöskirjalla pystyn rai-vaamaan kokouksissa tilaa dialogille, olen onnistunut. Toivon, että sen myötä tiimit voisivat löytää uusia ideoita ja ratkaisuja, ja kokea, että heidän äänensä todella kuuluu. •

➔ KAKS tukee tutkimusta.

NUMEROT AUKI

koonnut | Maria Markus

TYÖLLISTYMISEN ESTEET SUOMALAISTEN SILMIN

Suurin osa suomalaisista uskoo, että työttömyys johtuu työpaikkojen puutteesta, ei työhaluttomuudesta.

70%

pitää hallituksen työllisyystoimia tehottomina.

61%

sanoo ottavansa vastaan minkä tahansa työn, jos vaihtoehtona on työttömyys.

58%

uskoo, että työnantajat välttelevät työttömien palkkaamista.

KAKS – Kunnallisanalan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 19.–24.9.2025. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.019. Vastajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

Täyden palvelun tapahtumatalo

Merellä

Unohda tavallinen kokoushuone. Astu Punaisille laivoille ja anna saariston maisemien, herkullisen ruoan ja rentouttavan tunnelman tehdä kokouspäivästäsi jotain aivan muuta.

Saaristo herättää ideat eloon!

Punaiset laivat tarjoavat modernit puitteet, spa- ja kuntosalimahdollisuudet sekä viihdettä viikon jokaisena päivänä. Mausta kokousmatkasi huippuluokan ravintolaelämyksillä.

Vinkki! Suositut Tyhy-pakettimme yhdistävät työn, hyvinvoinnin ja vieläpä hvin vaivattomasti. Paketit sisältävät piristävää ohjelmaa, mukavaa yhdessäoloa ja herkuttelua. Kysy lisää.

Kokous- ja ryhmäosasto

puh. 0800 412 412

ryhma@vikingline.com

VIKING LINE